

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER 2030 SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA GÜNDEMİ BAĞLAMINDA ÖZEL HUKUKUN UYUMLAŞTIRILMASI (*)

Harmonization of Private Law in the Context of the United Nations 2030 Sustainable Development Agenda

Mehmet Ali AKGÜN (**)

ÖZET

Sürdürülebilir kalkınma birçok disiplini içine alan geniş kapsamlı bir kavramdır. Pek tabii ki bu disiplinlerden biri de hukuktur. Fakat hukuk doktrininde sürdürülebilir kalkınma çoğunlukla çevre hukuku ve kamu hukuku açısından ele alınmış ve tartışılmıştır. Özel hukuk alanı bu tartışmaların büyük ölçüde dışında kalmıştır ve bu konuda gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler'in 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi'ne ilişkin 2025 tarihli gelişme raporuna göre birçok hedefe ilişkin genel olarak yeterli ilerleme sağlanamamış, bazılarında ise gerileme yaşanmıştır. Bu yetersizlik, sürdürülebilir kalkınma gündemine daha geniş bir perspektiften bakılması ve konunun farklı hukuk disiplinleriyle birlikte ele alınması gerektiğine işaret etmektedir. Bu çalışmada sürdürülebilir kalkınma kavramı, özel hukukta uyumlaştırma ile ilişkisi bağlamında ele alınmış ve UNIDROIT, UNCITRAL, HCCH, ICC, EBRD, OHADA gibi kuruluşların özel hukukta uyumlaştırmaya hizmet eden seçili enstrümanlarının, BM Sürdürülebilir

* Araştırma makalesi.
(Research Article).

Bu çalışma intihal programında kontrol edilmiş ve hakem denetiminden geçmiştir.
(This article has been checked for plagiarism and peer reviewed).

Gönderim Tarihi (Submitted): 25.04.2026. Kabul Tarihi (Accepted): 01.07.2026.

** Dr.

0009-0002-3653-0145.

Kalkınma Gündemi'nde yer alan amaçlar bakımından belirli koşullar altında anlamlı bir potansiyel taşıdığı tartışılmıştır. 2030'un giderek yaklaştığı şu günlerde bu konunun akademik yazında her geçen gün daha fazla tartışılacağı aşîkârdır.

Anahtar Kelimeler: Özel Hukukun Uyumlaştırılması, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, 2030 Gündemi, Birleşmiş Milletler.

ABSTRACT

Sustainable development is a broad concept encompassing many disciplines. Law is, of course, one of these disciplines. However, in legal doctrine, sustainable development has mostly been examined and discussed from the perspective of environmental law and public law; private law has largely remained outside these discussions, and there is a limited body of scholarship on the subject at both the national and international levels. According to the 2025 progress report on the United Nations 2030 Agenda for Sustainable Development, sufficient progress has generally not been achieved for many of the goals, and regression has occurred in some. This inadequacy indicates that the sustainable development agenda needs to be approached from a broader perspective and addressed together with different branches of law. This study examines the concept of sustainable development in the context of its relationship with harmonization in private law, and discusses that selected instruments of organizations such as UNIDROIT, UNCITRAL, HCCH, ICC, EBRD, and OHADA, which serve harmonization in private law, carry meaningful potential under certain conditions with regard to the goals set out in the UN Sustainable Development Agenda. It is evident that this topic will be discussed increasingly further in the academic literature as 2030 draws nearer.

Keywords: Harmonization of Private Law, Sustainable Development Goals, Sustainable Development Targets, 2030 Agenda, United Nations.

GİRİŞ

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi'ni 2015 yılında kabul etmiştir¹. 17 ana amaç (Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları-SKA) ve 169

¹ United Nations General Assembly, Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development, A/RES/70/1 (21.10.2015) <https://docs.un.org/en/A/RES/70/1>. Erişim Tarihi: 07 Temmuz 2026.

alt hedeften oluşan bu program, yoksulluğun sona erdirilmesinden aılıkla mücadele, kapsayıcı büyümeden barış, adalet ve güçlü kurumların tesisine kadar birbirinden oldukça farklı öncelikleri tek bir çatı altında toplamaktadır². Ne var ki, 2025 tarihli BM İlerleme Raporu³, hedeflerin önemli bir kısmında yeterli gelişmenin sağlanmadığını ve hatta bazılarında gerileme yaşandığını ortaya koymaktadır⁴. Bu tablo, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesinin yalnızca siyasi taahhütlere değil, etkili kurumsal ve hukuki araçların varlığına da bağlı olduğunu göstermektedir⁵.

Bu doğrultuda, bu çalışma, özel hukuk sahasındaki uyumlaştırma enstrümanlarının SKA bakımından taşıdığı potansiyele dikkat çekmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla özel hukukun uyumlaştırılması alanında faaliyet gösteren başlıca uluslararası aktörlere odaklanılacak ve Uluslararası Özel Hukukun Birleştirilmesi Enstitüsü (*International Institute for the Unification of Private Law-UNIDROIT*), Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (*United Nations Commission on International Trade Law-UNCITRAL*), Lahey Milletlerarası Özel Hukuk Konferansı (*Hague Conference on Private International Law-HCCH*) ve diğer bazı aktörler tarafından geliştirilen seçili enstrümanlar incelenecektir.

I. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde incelenecek enstrümanları değerlendirmek için öncelikle bazı temel kavramların açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Bu bölümde sırasıyla sürdürülebilir kalkınma kavramı ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ele alınacak, akabinde özel hukuk uyumlaştırmasının kavramsal çerçevesi üzerinde durulacak ve son olarak bu ikisi arasındaki ilişkiye değinilecektir.

A. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

Sürdürülebilir kalkınma kavramı, ilk olarak BM bünyesinde kurulan Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun 1987 tarihli, Brundtland Raporu olarak da anılan,

² 17 ana amaç ve alt hedefler hakkında Türkçe açıklama için bkz. Birleşmiş Milletler, 'Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları çalışmamız' (<https://turkiye.un.org/tr/sdgs>) Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2026.

³ United Nations, The Sustainable Development Goals Report 2025 <https://unstats.un.org/sdgs/report/2025/> Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026.

⁴ Gelişme raporunda bu hususa özgülenmiş bir başlık bulunmaktadır: *Confronting hard truths*.

⁵ Steven Malby, 'The Rule of Law and Sustainable Development' (2017) 43(3-4) Commonwealth Law Bulletin 521.

raporunda sistematik bir tanıma kavuşmuştur⁶. Rapora göre sürdürülebilir kalkınma, bugünün ihtiyaçlarını gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılama imkânını tehlikeye atmadan karşılayan kalkınmayı ifade etmektedir⁷. Bu tanım, kalkınmanın yalnızca ekonomik büyüme ile özdeşleştirilemeyeceğini ortaya koymaktadır. Sosyal adalet ve çevresel denge, bu çerçevede ekonomik gelişmenin tamamlayıcısı değil, ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmektedir⁸. Brundtland Raporu'ndan 28 sene sonra, 2015 yılında, BM Genel Kurulu'nun benimsediği 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi, bu anlayışı 17 ana amaç ve 169 alt hedeften oluşan somut bir programa dönüştürmüştür⁹.

Söz konusu hedefler arasında yoksulluğun sona erdirilmesi (Yoksulluğa Son, SKA 1), açlığın ortadan kaldırılması (Açlığa Son, SKA 2), kapsayıcı ekonomik büyüme ve insana yakışır iş (İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, SKA 8), sanayi, yenilikçilik ve altyapı (Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, SKA 9), eşitsizliklerin azaltılması (Eşitsizliklerin Azaltılması, SKA 10), barış, adalet ve güçlü kurumlar (Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar, SKA 16) ve küresel ortaklıkların geliştirilmesi (Amaçlar için Ortaklıklar, SKA 17) bu çalışma kapsamında özellikle öne çıkmaktadır¹⁰. Bu hedeflerin ortak paydası, finansmana erişim, uyumsuzluk çözümü, kurumsal şeffaflık ve uluslararası iş birliği gibi doğrudan hukuki altyapının kalitesiyle ilişkili alanlara temas etmeleridir¹¹.

Öte yandan, BM 2030 Gündemi'nde yer alan sürdürülebilir kalkınma amaçları kendi içinde gerilimler de barındırmaktadır. Mesela, ekonomik büyümeyi önceleyen hedefler ile çevresel sürdürülebilirliği esas alan hedefler her zaman uyumlu sonuçlar doğurmayabilir. Nitekim 2025 tarihli BM İlerleme Raporu, hedeflerin önemli bir bölümünde yeterli ilerleme sağlanamadığını, bir kısmında ise gerileme yaşandığını

⁶ World Commission on Environment and Development, Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future, UN Doc A/42/427 (1987) <https://digitallibrary.un.org/record/139811?ln=en&v=pdf> Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2026 (Buradan sonra Brundtland Raporu olarak da anılacaktır). Raporun İngilizce versiyonunun 54. sayfasında yer alan tanımın Türkçe çevirisi: *"Bugünün ihtiyaçlarını, gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeden karşılayan kalkınma."*; Sürdürülebilir kalkınma kavramının kavramsal kapsamı ve tarihsel gelişimi hakkında ayrıca bkz. Aytaç Yüksel ve Duygu Barut, 'Uluslararası Çevre Hukukunda Sürdürülebilir Kalkınma' (2023) 2(3) Çevre, Şehir ve İklim Dergisi 32.

⁷ Brundtland Raporu (n 6) 54.

⁸ *"They are integrated and indivisible and balance the three dimensions of sustainable development: the economic, social and environmental"* United Nations General Assembly (n 1) 3 para. 5.

⁹ ibid 3 para. 5.

¹⁰ Her bir amaç ile ilgili detay için bkz. Birleşmiş Milletler (n 2).

¹¹ Jaye Ellis ve Dylan Edmonds, 'Coming to Terms with the SDGs: A Perspective from Legal Scholarship' (2023) 36(2) Leiden Journal of International Law 251, 253.

ortaya koymaktadır¹². Sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesi bu nedenle yalnızca siyasi iradeye ve ekonomik göstergelerin iyileşmesine değil, işlevsel kurumsal ve hukuki araçların varlığına da bağlıdır¹³.

B. Özel Hukukta Uyumlaştırma

Özel hukuk alanındaki uyumlaştırma çabaları genellikle iki temel yöntemle hayata geçirilmektedir¹⁴. Yeknesaklaştırma (*unification*), farklı hukuk sistemlerindeki belirli kuralların tek ve ortak bir düzenlemeyle ikame edilmesini ifade eder¹⁵. Harmonizasyon (*harmonization*) ise ulusal hukuk sistemlerinin özgünlüğüne dokunmaksızın bu sistemler arasında yeterli düzeyde uyum ve etkileşim sağlamayı hedeflemektedir¹⁶. Literatürde bu iki kavram arasındaki benzerlikler ve farklılıklar uzun uzadıya tartışılmış, çeşitli tanımlamalar yapılmış ve farklı görüşler dile getirilmiştir¹⁷. Bu çalışmayı ana ekseninden çıkarmamak adına bu tartışmalara burada değinilmeyecek ve anlamı itibarıyla her iki yöntemi de kapsayan "uyumlaştırma" kavramı, Boodman'ın da ifade ettiği ve benimsediği üzere, "problem çözüme" ile eşanlamli olarak kullanılacaktır¹⁸.

Uyumlaştırma enstrümanları hukuki bağlayıcılıkları bakımından da ayrışmaktadır. Uluslararası sözleşmeler ve konvansiyonlar, onaylayan devletler açısından bağlayıcı yükümlülükler doğurmakta olup ihlali halinde uluslararası sorumluluk mekanizmalarını harekete geçirebilen kurallar bütünüdür (bağlayıcı hukuk-*hard law*)¹⁹. Buna karşılık, model kanunlar, rehberler, ilkeler ve uygulama kılavuzları hukuki bağlayıcılıktan yoksun olmakla birlikte devletlere ve uygulamacılara normatif bir referans çerçevesi sunmaktadır (bağlayıcı olmayan

¹² United Nations (n 3) 3.

¹³ Malby (n 5) 521.

¹⁴ A Claire Cutler, 'Public Meets Private: The International Unification and Harmonisation of Private International Trade Law' (1999) 13(1) Global Society 25, 35.

¹⁵ ibid 35.

¹⁶ ibid 35.

¹⁷ Emanuela Carbonara ve Francesco Parisi, 'The Paradox of Legal Harmonization' (2007) 132 Public Choice 367, 368; Hans Henrik Edlund, 'The Concept of Unification and Harmonization' in Morgen Fogt (ed), *Unification and Harmonization of International Commercial Law: Interaction or Deharmonization?* (Walters Kluwer 2012) 8.

¹⁸ Martin Boodman, 'The Myth of Harmonization of Laws' (1991) 39(4) The American Journal of Comparative Law 699, 702.

¹⁹ Gregory C Shaffer ve Mark A Pollack, 'Hard vs. Soft Law: Alternatives, Complements, and Antagonists in International Governance' (2010) 94 Minnesota Law Review 706, 717-718.

hukuk-soft law)²⁰. Bu ikinci kategorideki enstrümanlar özellikle ulusal hukuk reformlarına ilham kaynağı olmak ve uluslararası uygulamada tutarlılığı teşvik etmek bakımından özgün bir işleve sahiptir²¹. Bağlayıcı hukuk enstrümanları daha güçlü bir uyum mekanizması sunmakla birlikte, müzakere ve onay süreçlerinin katılımı nedeniyle bu enstrümanların benimsenmesi güç olabilir²². Bağlayıcı olmayan hukuk enstrümanları ise devletlere daha fazla esneklik tanıdığından daha geniş bir coğrafyada karşılık bulabilmekte; ancak bunların da etkileri gönüllü benimsemeye ve ulusal uygulama kapasitesine bağlı kalmaktadır²³. Bu çalışmada incelenecek enstrümanlar her iki kategoriden seçilmiş olup değerlendirme bu ayrım gözetilerek yapılacaktır.

C. Özel Hukukta Uyumlaştırmanın SKA ile İlişkisi

Sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin hukuki tartışmalar genellikle kamu hukuku, çevre hukuku ve uluslararası kamu hukuku çerçevesinde yürütülmüştür²⁴. Özel hukukun²⁵ ve özel hukuktaki uyumlaştırma çabalarının bu süreçteki rolü görece sınırlı biçimde incelenmiştir²⁶. Oysa farklı hukuk sistemleri arasında öngörülebilirliğin artması birçok farklı SKA ile ilgili olup ciddi katkılar sağlama potansiyeline sahiptir²⁷. Somutlaştırmak gerekirse, teminatlı işlemler hukukundaki bir uyumlaştırma çabası küçük ve orta ölçekli işletmelerin finansmana erişimini kolaylaştırabilir²⁸. Sözleşmeli tarıma ilişkin

²⁰ Arnold N Pronto, 'Understanding the Hard/Soft Distinction in International Law' (2015) 48 Vanderbilt Law Review 941, 942.

²¹ Kenneth W Abbott ve Duncan Snidal, 'Hard and Soft Law in International Governance' (2000) 54(3) International Organization 421, 434.

²² Shaffer ve Pollack (n 19) 717.

²³ Abbott ve Snidal (n 21) 444-445.

²⁴ Örneğin bkz. Christina Voigt, *Sustainable Development as a Principle of International Law: Resolving Conflicts Between Climate Measures and WTO Law* (Brill 2009).

²⁵ Sınırlı sayıdaki çalışmalardan biri için bkz. Axel Halfmeier, 'Nachhaltiges Privatrecht' (2016) 216(5) Archiv für die civilistische Praxis 717-762.

²⁶ Ralf Michaels, Verónica Ruiz Abou-Nigm ve Hans van Loon, 'Introduction' in Ralf Michaels, Verónica Ruiz Abou-Nigm ve Hans van Loon (eds) *The Private Side of Transforming Our World - UN Sustainable Development Goals 2030 and the Role of Private International Law* (Intersentia 2021) 2-3.

²⁷ Jeannette M E Tramhel, 'Contributions of Unidroit to Sustainable Development' in Thomas John, Rishi Gulati ve Ben Köhler (eds), *The Elgar Companion to UNIDROIT* (Edward Elgar Publishing 2024) 98.

²⁸ Bu çalışmanın II. bölümünün B. başlığı altında ele alınan MAC Protokolü ve III. bölümde incelenen MLST. Ayrıca bkz. Mehmet Ali Akgün, *The Success and the Effective Implementation of the Cape Town Convention with a Comparative Analysis of the Securities over Movable Properties among German, English, Turkish Laws, and the Laws of the USA* (Verlag Dr Kovač 2025) 72-88.

ortak standartlar çiftçilerin pazara entegrasyonunu güçlendirebilir²⁹. Sınır ötesi uyumsuzluk çözümüne dair ortak kurallar, yatırım güvenliğini artırarak ekonomik faaliyetlerin önündeki belirsizlikleri azaltabilir³⁰. Bu örneklerin her biri farklı SKA'larla ilişkilendirilebilir. Ancak bu ilişkinin kendiliğinden SKA'lara katkı sağlayacağı varsayımından kaçınmak gerekmektedir. İlgili enstrümanın yeterince geniş bir devlet çevresince benimsenmesi, ulusal hukuk sistemlerine etkin biçimde aktarılması ve içeriğinin ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarının dengeli biçimde gözetilmesi bu katkının ön koşullarından bazıları olarak gösterilebilir³¹. Mesela standartlaştırılmış tarımsal yatırım sözleşmeleri her ne kadar bu alanda hukuk güvenliğine katkı sağlama potansiyeline sahipse de çevresel bozulma veya sosyal güç asimetrisi gibi sorunları kendiliğinden çözemez³². Bu çalışmada incelenen enstrümanlar, bu sınırlar gözetilerek değerlendirilmeye çalışılacaktır.

II. UNIDROIT ENSTRÜMANLARININ ANALİZİ

İsminden de anlaşılacağı üzere UNIDROIT, özünde özel hukukta yeknesaklaştırma (*unification*) amacıyla kurulmuştur. Bununla birlikte UNIDROIT'in kurucu statüsünün 1. maddesine göre UNIDROIT'in amaçları arasında özel hukukta harmonizasyon (*harmonization*) da yer almaktadır³³. Bu yaklaşıma paralel olarak, uyumlaştırma kavramının bu çalışmada hem yeknesaklaştırmayı hem de harmonizasyonu kapsayacak şekilde, *Boodman*'ın da ifade ettiği üzere bir problem çözme metodu olarak kullanılacağı belirtilmişti³⁴. Bu kısa açıklama ışığında, bu bölümde UNIDROIT tarafından geliştirilen enstrümanların tamamı değil, sürdürülebilir kalkınma amaçları bakımından daha önemli ve öncelikli olduğu değerlendirilen enstrümanlar

²⁹ Bu çalışmanın II. bölümünün A. başlığı altında ele alınan LGCF Rehberi ve ALIC Yatırım Rehberi.

³⁰ Bu çalışmanın IV. bölümünde incelenen HCCH.

³¹ United Nations General Assembly (n 1) 3.

³² United Nations Conference on Trade and Development-Trade and Development Board, Principles for Responsible Agricultural Investment that Respects Rights, Livelihoods and Resources: A Discussion Note (UN Doc TD/B/C.II/CRP.3, 16 April 2010) 3.

³³ UNIDROIT'in Kurucu Statüsünün 1. maddesinde belirtildiği üzere, kurumun temel amacı, devletlerin ve devlet gruplarının özel hukuklarının uyumlaştırılması ve koordinasyonuna yönelik yöntemleri incelemek ve bu doğrultuda çeşitli devletler tarafından yeknesak özel hukuk kurallarının benimsenmesine kademeli olarak zemin hazırlamaktır, bkz. <https://www.unidroit.org/about-unidroit/institutional-documents/> Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026.

³⁴ Bu çalışmanın I. bölümünün B. başlığı altında.

incelenecektir³⁵. Bu çerçevede, 2015 tarihli Sözleşmeli Tarıma İlişkin Hukuki Rehber (*Legal Guide on Contract Farming*-LGCF Rehberi) ile 2021 tarihli Tarım Arazisi Yatırım Sözleşmelerine İlişkin Hukuki Rehber (*Legal Guide on Agricultural Land Investment Contracts*-ALIC Yatırım Rehberi) ve 2001 tarihli Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlara İlişkin Cape Town Konvansiyonu (*Cape Town Convention on International Interests in Mobile Equipment*-CTC) ile CTC'ye ek olan Madencilik, Tarım ve İnşaat Ekipmanına İlişkin Hususlara Dair Protokol (*Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters Specific to Mining, Agricultural and Construction Equipment*-MAC Protokolü) ele alınacak³⁶. Bu enstrümanların seçilmesinin sebebi BM 2030 programı kapsamında özel bir öneme sahip olan SKA 2 (Açlığa Son) başta olmak üzere SKA 1 (Yoksulluğa Son) ve SKA 8 (İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme) gibi birçok SKA ile ilgili ciddi katkı sağlama potansiyeline sahip olmalarıdır³⁷.

Pek çok yoksul ve gelişmekte olan ülkede başlıca gelir kaynağının tarımsal üretime dayanması, bu hedefe yönelik katkıların önemini daha da artırmaktadır³⁸. Şöyle ki, adil tarımsal yatırım politikalarının oluşturulması, sözleşmeli üretim modellerinin işlevselliği, yüksek teknoloji tarım ekipmanlarını edinirken düşük maliyetli finansmana erişimin sağlanması gibi hususlar gıda güvenliğinin temini bakımından büyük önem taşımaktadır³⁹. UNIDROIT'in yukarıda zikredilen enstrümanları bu ihtiyaçlara cevap vermeyi amaçlamaktadır⁴⁰. Bu suretle farklı hukuk sistemleri arasında uyumlaştırmayı teşvik ederek sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkı sağlama potansiyeline sahiptir⁴¹.

³⁵ UNIDROIT'in sürdürülebilir kalkınmaya katkılarına ilişkin yapılan bir diğer çalışma için bkz. Tramhel, (n 27).

³⁶ LGCF Rehberi ile ALIC Yatırım Rehberi *soft law* niteliğindeki araçlardır. *Hard law* niteliğindeki araçlar ise CTC ile CTC'nin farklı ekipman tiplerine özgü dört ek protokolünden biri protokolü olan MAC Protokolüdür, bkz. Akgün (n 28) 1-4.

³⁷ Tramhel (n 27) 99-108.

³⁸ Nepal örneği için bkz. Lokendra Nath Yogi, Tara Thalal ve Sarada Bhandari, 'The Role of Agriculture in Nepal's Economic Development: Challenges, Opportunities, and Pathways for Modernization' (2025) 11(2) Heliyon; Tramhel (n 27) 103-104.

³⁹ International Fund for Agricultural Development, *Rural Development Report 2021: Transforming Food Systems for Rural Prosperity* (IFAD 2021) 48; Tramhel (n 27) 99-100.

⁴⁰ UNIDROIT resmî sitesi için bkz. <https://www.unidroit.org/sustainable-development/#1456405893720-a55ec26a-b30a> Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026.

⁴¹ Tramhel (n 27) 104-109.

A. Bağlayıcı Olmayan Enstrümanlar (*Soft Law Instruments*)

Sözleşmeli tarım, üretim öncesinde alıcı ile çiftçi arasında kurulan ve ürünün fiyatını, miktarını, kalite standartlarını ve teslimat koşullarını önceden belirleyen bir tarımsal üretim ve pazarlama modelidir⁴². Bu modelin etkin kullanılmasıyla küçük ölçekli çiftçiler büyük ve modern üretim ağlarına dahil olmakta, gelirleri ve teknik desteğe erişim imkânları artmaktadır⁴³. Sözleşmeli üretim sayesinde çiftçiler ile sözleşme tarafı işletmeler arasında ticari açıdan adil ve istikrarlı ilişkiler kurulabilmektedir⁴⁴. Diğer bir ifadeyle, söz konusu sözleşmenin muhteviyatına da bağlı olmak kaydıyla, işlevsel bir sözleşmeli üretim modeli tarımsal verimliliğin artırılmasına, gıda güvenliğinin iyileştirilmesine ve dolaylı olarak kırsal göçün önlenmesine katkı sağlamaktadır⁴⁵. Sözleşmeli tarımın bu ve benzeri faydaları sebebiyle birçok uluslararası kuruluş ve devlet, sözleşmeli tarıma ilişkin farklı üretim modellerine ilgi göstermektedir⁴⁶. Keza, UNIDROIT 2010 yılından bu yana sürdürülebilir tarımsal kalkınma alanında özel hukukun oynadığı kilit role yoğun biçimde odaklanmaktadır. Bu amaçla UNIDROIT diğer uluslararası kuruluşlarla da iş birlikleri yapmıştır⁴⁷. Somutlaştırmak gerekirse, 2015 yılında UNIDROIT, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (*Food and Agriculture Organization of the United Nations-FAO*) ve Birleşmiş Milletler Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu (*The International Fund for Agricultural Development of the United Nations-IFAD*) tarafından hazırlanan Sözleşmeli Tarıma İlişkin Hukuki Rehber (LGCF Rehberi), sözleşmeli üretim ilişkisinin müzakere aşamasından sözleşmenin kurulmasına ve uygulanmasına kadar uzanan süreci ele almakta ve yaygın sözleşme hükümlerine ilişkin açıklamalar sunmaktadır⁴⁸. Bu

⁴² FAO internet sitesinde yer alan tanım için bkz. <https://www.fao.org/in-action/contract-farming/en/> Erişim Tarihi: 23 Mayıs 2026.

⁴³ Tramhel (n 27) 104-105. Sözleşmeli üretim ilişkilerinde çiftçiler ile sözleşmenin diğer tarafını oluşturan işletmeler (*contractors*) yer almakta olup tarafların menfaatleri farklıdır. Keiji Otsuka, Yuko Nakano ve Kazushi Takahashi, 'Contract Farming in Developed and Developing Countries' (2016) 8 Annual Review of Resource Economics 353, 354.

⁴⁴ Tramhel (n 27) 104.

⁴⁵ Henry D Gabriel, 'Unidroit's Work in Contract Farming and Land Investment in the Broader Context of Agricultural Development and Food Security' (2018) 23 Uniform Law Review 270, 273.

⁴⁶ H Holly Wang, Yanbing Wang ve Michael S Delgado, 'The Transition to Modern Agriculture: Contract Farming in Developing Economies' (2014) 96(5) American Journal of Agricultural Economics 1257.

⁴⁷ Tramhel (n 27) 104.

⁴⁸ UNIDROIT resmî sitesi bkz. UNIDROIT, FAO ve IFAD, 'Legal Guide on Contracting Farming' (<https://www.unidroit.org/instruments/contract-farming/>, 2015) Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026. Konuya ilişkin kapsamlı bir çalışma için ayrıca bkz. A Bryan Endres ve Jessica Guarino, 'The Role of Unidroit and the Development of Legal Structures to Support Contract Farming' *The Elgar Companion to UNIDROIT* (Edward Elgar Publishing 2024).

yönüyle, LGCF Rehberi, sözleşmeli üretim alanındaki hukuki sürecin ve uygulamaların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamaktadır⁴⁹. Sözleşmeli üretim tarafları ile devletler veya diğer uluslararası kuruluşlar yeni politikalar geliştirirken bu rehberden bir referans noktası olarak istifade edebilmektedir⁵⁰. Diğer bir ifadeyle, LGCF Rehberi, sözleşmeli üretim düzenlemelerine ilişkin olarak hem sözleşme tarafları açısından hem de yasa koyucu veya politika belirleyiciler tarafından kullanılabilir⁵¹. İç hukuktaki adaptasyon ve uygulama başarısına da bağlı olmak kaydıyla, LGCF Rehberi bu yönüyle özellikle küçük çaplı gıda üreticilerinin üretim kaynaklarına ve gıda sistemlerine erişimini hedefleyen SKA 2.3⁵² açısından büyük bir potansiyele sahiptir⁵³. Bununla birlikte, *soft law* niteliğindeki bu rehberin katkısı gönüllülük esasına dayandığı için benimsenmesinin ve ulusal politikalara yansıtılmasının kapsamına bağlı olarak değişkenlik gösterecektir⁵⁴.

İkinci olarak, 2021 tarihli ALIC Yatırım Rehberi, sürdürülebilir tarımsal kalkınma alanında UNIDROIT tarafından geliştirilen diğer bir enstrümandır⁵⁵. Rehberin arka planında, tarım sektörüne yönelik yatırım talebinin son yıllarda belirgin biçimde artması yatmaktadır⁵⁶. Gıda güvenliği kaygısıyla hareket eden devletler, bu talebi karşılamak için büyük tarım arazilerinin kullanım hakkını uzun vadeli sözleşmelerle yatırımcılara devretmektedir⁵⁷. Farklı ihtiyaçları karşılamak üzere çeşitli yatırım sözleşmesi modelleri bulunmakla birlikte, tüm bu modellerin ortak özelliği, tarım

⁴⁹ Gabriel (n 45) 274-277.

⁵⁰ Tramhel (n 27) 105.

⁵¹ Gabriel (n 45) 278.

⁵² SKA 2.3: "2030'a kadar tarımsal verimliliğin ve özellikle kadınlar, yerli halklar, çiftçilikle uğraşan aileler, göçebe çobanlar ve balıkçılar olmak üzere küçük çaplı gıda üreticilerinin toprağa, diğer verimli kaynaklara ve girdilere, bilgiye, finansal hizmetlere, piyasalara ve değer temini ve tarım dışı istihdam olanaklarına güvenli ve eşit erişiminin sağlanması aracılığıyla gelirlerinin iki katına çıkarılması" Çevirinin yer aldığı internet sitesi için bkz. <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/acliga-son/> Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026. Orijinal metnin yer aldığı internet sitesi için https://sdgs.un.org/goals/goal2#targets_and_indicators Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026.

⁵³ Tramhel (n 27) 105-106; Jeannette M E Tramhel, 'SDG 2: Zero Hunger' *The Private Side of Transforming our World: UN Sustainable Development Goals 2030 and the Role of Private International Law* (Intersentia 2021) 80-81.

⁵⁴ LGCF Rehberi, önsöz (preface).

⁵⁵ ALIC Yatırım Rehberi, giriş bölümünün birinci paragrafında sürdürülebilir kalkınma amaçlarına atıf yapmaktadır: "Intro. 1. More responsible investment, particularly in agriculture, is needed to achieve the Sustainable Development Goals (SDGs)2 which aim to improve human lives while protecting the environment." <https://www.unidroit.org/instruments/agriculture/alic/> Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026.

⁵⁶ Tramhel (n 27) 106-107; Gabriel (n 45) 271.

⁵⁷ Lorenzo Cotula, Sonja Vermeulen, Rebeca Leonard ve James Keeley, *Land Grab or Development Opportunity? Agricultural Investment and International Land Deals in Africa* (IIED/FAO/IFAD 2009) 4-5.

arazileri üzerinde yatırımcılara genellikle geniş kapsamlı kullanım hakları tanımlarındır⁵⁸. Örneğin; Angola, Mozambik ve Zambiya’da Çin devlet şirketleri ile yapılan ve on binlerce hektarlık arazileri kapsayan yatırım anlaşmaları yatırımcılara bu araziler üzerinde uzun süreli kullanım, üretimi organize etme, ürünleri ihraç etme, altyapı kurma ve belirli ölçüde araziyi fiilen kontrol etme imkânı tanıyan kapsamlı haklar sağlamıştır⁵⁹. Yatırım sözleşmelerine konu olan arazilerin genişliği, bu sözleşmelerin sürelerinin genelde çok uzun olması ve yatırımcılara tanınan kapsamlı kullanım hakları da dikkate alındığında, doğal olarak bu sözleşmeler bazı riskleri de beraberinde getirmektedir⁶⁰. Nitekim ALIC Yatırım Rehberi’nde de birçok tarımsal arazi yatırım sözleşmesinin yeterli danışma süreçleri işletilmeksizin, şeffaflık ve hesap verebilirlikten uzak biçimde müzakere edildiği ifade edilmektedir⁶¹. ALIC Yatırım Rehberi, bu durumun meşru arazi kullanım haklarının ihlaline yol açabildiğini, sosyal, çevresel ve ekonomik risklerin yeterince dikkate alınmaması sonucunu doğurabildiğini de peşinen kabul etmektedir⁶².

Bu riskler nedeniyle yatırım sözleşmeleri haklı olarak önemli tartışmalara yol açmıştır⁶³. Nitekim, Brundtland Raporu’nda da ifade edildiği üzere, sürdürülebilir kalkınmanın en büyük zorluklarından biri, *“bugünün ihtiyaçlarını, gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılama imkânını tehlikeye atmadan karşılayabilmektir”*⁶⁴. Bu bağlamda geliştirilen ALIC Yatırım Rehberi, UNIDROIT Uluslararası Ticari Sözleşmeler İlkeleri (*UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts*-UPICC) ve yukarıda incelenen LGCF Rehberi üzerine inşa edilmiş olup, uluslararası düzeyde kabul gören bazı ilkelerin uygulamaya geçirilmesini amaçlamaktadır⁶⁵. Bu ilkeler arasında FAO tarafından 2012’de hazırlanan Ulusal Gıda Güvenliği Bağlamında Arazi, Balıkçılık ve Ormanlara İlişkin Mülkiyet (Tasarruf) Rejimlerinin Sorumlu Yönetişimine Dair Gönüllü Rehber İlkeler (*Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests in the Context of National Food Security*-VGGT), Dünya Gıda Güvenliği Komitesi (CFS) tarafından 2014’te hazırlanan Tarım ve Gıda Sistemlerinde Sorumlu Yatırım İlkeleri (*Principles for Responsible Investment in Agriculture and Food Systems*-CFS RAI İlkeleri) ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları

⁵⁸ Gabriel (n 45) 280.

⁵⁹ Yuezhou Yang, ‘Varieties of Chinese Capital in African Agriculture: A Bounded Improvisation Analysis’ (2025) 195 World Development 107091.

⁶⁰ Tramhel (n 27) 106.

⁶¹ ALIC Yatırım Rehberi (n 55) 14.

⁶² ibid 14.

⁶³ Yang (n 59) 107091.

⁶⁴ Brundtland Raporu (n 6) 54; Ayrıca bkz. Oya Boyar, ‘Anayasa ve Sürdürülebilir Kalkınma’ (2021) 78(4) İstanbul Hukuk Mecmuası 1921, 1931.

⁶⁵ ALIC Yatırım Rehberi (n 55) 10.

Konseyi tarafından 2011'de hazırlanan İş Dünyası ve İnsan Haklarına İlişkin Birleşmiş Milletler Rehber İlkeleri (*United Nations Guiding Principles-UNGP*)⁶⁶ yer almaktadır⁶⁷.

Bu çerçevede ALIC Yatırım Rehberi, farklı devletlerin hukuk sistemlerindeki farklı yatırım sözleşmesi uygulamalarına ilişkin ortak standartlar oluşturarak uyumlaştırmaya katkı sağlama potansiyeline sahip olduğu gibi, ayrıca sürdürülebilir tarımsal yatırımların desteklenmesi yoluyla gıda güvenliğinin sağlanmasına yönelik sürdürülebilir kalkınma amaçlarına da katkı sağlayabilir⁶⁸. Şöyle ki, kronolojik olarak ALIC Yatırım Rehberi'nden daha eski olan VGGT ve CFS RAI İlkeleri, mülkiyet ve kullanım haklarının korunması, gıda güvenliğinin sağlanması ve çevrenin korunması hassasiyetleri ile tarımsal yatırımların teşvik edilmesi için çeşitli standartlar ortaya koymaktadır⁶⁹. Bununla birlikte ALIC Yatırım Rehberi, önceki uluslararası ilkelerden farklı olarak yalnızca genel standartlar ortaya koymakla yetinmemekte, yatırım sözleşmelerinin hazırlanması ve müzakere edilmesi sürecine ilişkin daha somut bir uygulama çerçevesi de sunmaktadır⁷⁰. ALIC Yatırım Rehberi özellikle taraflar arasında risklerin dengeli dağıtılması, yerel toplulukların sürece katılımının sağlanması, çevresel ve sosyal etkilerin sözleşme hükümlerinde dikkate alınması, şeffaflığın artırılması ve yatırımcının yükümlülüklerinin açık biçimde düzenlenmesi bakımından ayrıntılı yönlendirmeler içermektedir⁷¹. ALIC Yatırım Rehberi bu pratikliği sayesinde ulusal politikaların geliştirilmesi, sosyal sorumluluğun güçlendirilmesi, hak sahiplerinin bilgilendirilmesi gibi konularda farklı aktörler tarafından kullanılabilir bir enstrüman niteliğindedir⁷².

Bu yönüyle farklı hukuk sistemlerinde yatırım sözleşmesi uygulamalarına ilişkin ortak standartlar oluşturarak uyumlaştırmayı teşvik eden ALIC Yatırım Rehberi, özellikle sürdürülebilir tarımsal üretim sistemlerinin geliştirilmesini hedefleyen SKA 2.4⁷³ ile

⁶⁶ United Nations Human Rights Council, *Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations 'Protect, Respect and Remedy' Framework*, (UN Doc. A/HRC/17/31 2011).

⁶⁷ ALIC Yatırım Rehberi (n 55) 9; Tramhel (n 27) 106-107.

⁶⁸ UNIDROIT resmî sitesi <https://www.unidroit.org/sustainable-development/#1739982207392-e934b5a6-457b> Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026.

⁶⁹ FAO, VGGT (2012) para. 3A. 2022 tarihli revize versiyon için bkz. <https://openknowledge.fao.org/items/609a716c-464c-4454-9222-78f5e7cd23f7> Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026; CFS, CFS RAI İlkeleri (2014) İlke 1, 5 ve 6.

⁷⁰ Tramhel (n 27) 107.

⁷¹ ALIC Yatırım Rehberi (n 55) para. 2.12-2.18, 3.14-3.25, 9.01-9.18.

⁷² ALIC Yatırım Rehberi (n 55) 12.

⁷³ SKA 2.4: "2030'a kadar sürdürülebilir gıda üretimi sistemlerinin güvence altına alınması ve üretimi ve üretkenliği artıran, ekosistemlerin sürdürülmesine yardımcı olan, iklim değişikliğine, aşırı hava koşullarına, kuraklığa, sellere ve diğer felaketlere uyum sağlama kapasitesini güçlendiren ve toprak

ilgili olarak katkı sağlama potansiyeline sahiptir⁷⁴. Bununla birlikte, bu katkının kendiliğinden oluşmayacağını da vurgulamak gerekir. Zira her tarımsal yatırımın sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlayacağı varsayımı tartışmaya açıktır. Tarımsal yatırımlar çevresel açıdan toprağın bozulması ile yoğun su tüketimi, sosyal açıdan sözleşmeli üretim ilişkilerindeki güç asimetrisi ve ekonomik açıdan kapsayıcılık eksikliği gibi riskler barındırabilmektedir⁷⁵. ALIC Yatırım Rehberi, bu riskleri tümüyle ortadan kaldırmamakla birlikte, uluslararası düzeyde kabul görmüş ilkeleri (VGGT, CFS RAI, UNGP) somut sözleşme standartlarına dönüştürerek söz konusu risklerin yönetimi için bir çerçeve sunmaktadır. Dolayısıyla ALIC Yatırım Rehberi'nin katkısı, tarımsal yatırımların kendiliğinden sürdürülebilir kılınmasından değil, bu yatırımların daha sorumlu bir zemine oturtulması için gerekli hukuki araçları sağlamasından kaynaklanmaktadır⁷⁶.

LGCF Rehberi ve ALIC Yatırım Rehberlerine tamamlayıcı olması planlanan⁷⁷ Tarımsal İşletmelerin Hukuki Yapısına İlişkin Rehber (*Collaborative Legal Structure of Agricultural Enterprises-CLSAE*) ise tarımsal işletmelerin hukuki yapılanmasına ilişkin ortak standart yaklaşımlar geliştirmeyi hedeflemektedir⁷⁸. Henüz tamamlanmamış bir çalışma olması nedeniyle CLSAE hakkında yeteri kadar çalışma yapılamamış olsa da UNIDROIT'in tarıma bütüncül bir perspektiften yaklaştığını ve *soft law* araçlarını birbirini tamamlayan bir sistem olarak tasarladığını göstermesi bakımından kayda değerdir.

kalitesini devamlı olarak artıran dayanıklı tarım uygulamalarının hayata geçirilmesi". Çevirinin yer aldığı internet sitesi için <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/acliga-son/> Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026. İngilizce orijinal metnin yer aldığı internet sitesi için https://sdgs.un.org/goals/goal2#targets_and_indicators Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026.

⁷⁴ ALIC Yatırım Rehberi (n 55); VGGT, paragraf 1.1; CFS RAI İlkeleri, İlke 1.

⁷⁵ Cotula, Vermeulen, Leonard ve Keeley (n 57) 73-90.

⁷⁶ Tramhel (n 27) 99-103.

⁷⁷ UNIDROIT Study LXXX C- Preparation of an International Guidance Document on Collaborative Legal Structures for Agricultural Enterprises <https://www.unidroit.org/work-in-progress/legal-structure-of-agri-enterprise/> Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026.

⁷⁸ UNIDROIT resmî internet sitesinde sunulan raporlar ve projeye ilişkin verilerden çalışmanın tarımsal işletmelerin yapısına ilişkin referans bir rehber oluşturmayı amaçladığı anlaşılmaktadır, bkz. <https://www.unidroit.org/work-in-progress/legal-structure-of-agri-enterprise/> Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026; CLSAE henüz tamamlanmadığı için bu çalışmada kendisine daha fazla yer ayrılmayacaktır sadece sürdürülebilir kalkınma amaçları ve uyumlaştırma ile alakasına istinaden buraya kadarki kısa izahatla iktifa edilecek, bkz. Tramhel (n 27) 108.

B. Bağlayıcı Enstrümanlar (*Hard Law Instruments*)

Yatırım sözleşmelerinde finansman yükünü ağırlıklı olarak yatırımcı, tarım sözleşmelerinde ise daha güçlü konumdaki taraf olan alıcı firma (*contractor*) üstlenmektedir⁷⁹. Ancak herhangi bir sözleşme ilişkisine dahil olmayan bağımsız çiftçiler için finansmana erişim noktasında imkânlar çok daha kısıtlıdır⁸⁰. Modern ekipmanlara erişimin güçleşmesi ve finansman imkânlarının yetersiz kalması, tarım sektörünün modernleşme hızını ve verimliliğini doğrudan olumsuz etkilemektedir⁸¹. İşte bu noktada UNIDROIT tarafından geliştirilen CTC ile MAC Protokolü, tarımsal mobil ekipmanların finansmanı açısından önemli bir rol oynamaktadır⁸². CTC ve ona ek olan MAC Protokolü, alacaklılar açısından iç hukuka göre daha etkin bir koruma sağlayarak alacaklarına ilişkin riski azaltmakta ve buna bağlı olarak oluşan güven ortamı sayesinde daha düşük faiz oranlarıyla finansmana erişimi kolaylaştırmaktadır⁸³.

Bu çalışmanın kaleme alındığı tarihte, MAC Protokolü'ne ilaveten CTC'nin farklı ekipman tiplerine özgü üç ayrı protokolü daha bulunmaktadır⁸⁴. Bu protokollerin tamamı, CTC ile birlikte, ilgili protokol kapsamında ekipmanlar üzerindeki teminatların korunmasına yönelik uyumlaştırılmış bir hukuki çerçeve oluşturmayı amaçlamaktadır⁸⁵. Ayrıca, bu teminatların kurulan veya kurulacak uluslararası tescil sistemine kaydedilmesi öngörülmektedir⁸⁶. Borçlunun temerrüdü halinde,

⁷⁹ Charles Eaton ve Shepherd Andrew, 'Contract Farming: Partnerships for Growth' (2001) 145 FAO Agricultural Services Bulletin 2-5.

⁸⁰ ibid 2-4.

⁸¹ Gabriel (n 45) 271; Tramhel (n 27) 99.

⁸² CTC'nin başarısı hakkında bkz. Akgün (n 28). MAC Protokolü'nün yıllık küresel ekonomik etkisinin gelişmekte olan ülkelerde 23 milyar, gelişmiş ülkelerde ise 7 milyar ABD doları olduğu öngörülmektedir. UNIDROIT resmi internet sitesi <https://www.unidroit.org/sustainable-development/> Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026.

⁸³ Akgün (n 28) 153-158; Mark J Sundahl, 'The Cape Town Approach: A New Method of Making International Law' (2005) 44 Columbia Journal of Transnational Law 339.

⁸⁴ 2001 tarihli Uçak Donanımına İlişkin Hususlara Dair Protokol (Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters specific to Aircraft Equipment-Uçak Protokolü); 2007 tarihli Demiryolu Taşınır Donanımına İlişkin Hususlara Dair Protokol (Luxembourg Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters specific to Railway Rolling Stock-Lüksemburg Protokolü); 2012 tarihli Uzay Varlıklarına İlişkin Hususlara Dair Protokol (Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters specific to Space Assets-Uzay Protokolü).

⁸⁵ CTC önsöz; Akgün (n 28) 72-88.

⁸⁶ Hava aracı sicili şu an faal olup milyonlarca kayıt barındırmaktadır. MAC Protokolü Madde XIV-The Supervisory Authority and the Registrar <https://www.internationalregistry.aero/ir-web/> Erişim Tarihi: 07 Temmuz 2026.

uluslararası sicil sistemine kaydedilen uluslararası teminat hakkı (*international interest*)⁸⁷, alacaklıya (*creditor*) olağanüstü ayrıcalıklar tanıyarak alacağını ivedilikle tahsil etme veya üzerinde uluslararası teminat tesis edilen ekipmanı geri alma imkânı sağlamaktadır⁸⁸. CTC'nin ve ek protokollerinin alacaklıya bu denli korunaklı bir sistem kurması doğal olarak borçluya da daha düşük risk hesaplamalarına maruz kalarak düşük faizle finansmana erişim imkânı sağlamaktadır⁸⁹.

Bu yönüyle CTC ve MAC Protokolü, tarım sektöründe teminatlı finansman alanında görece standartlaştırılmış kurallar oluşturarak uyumlaştırmayı teşvik etmekte ve özellikle sermayeye erişimin kolaylaştırılması potansiyelinden dolayı küçük ve orta ölçekli işletmelerin finansal hizmetlere erişimini hedefleyen SKA 8.3⁹⁰ ile işlevsel bir bağ taşımaktadır⁹¹.

⁸⁷ Akgün (n 28) 89-93. Tanımlar başlıklı CTC madde 1'de ifade edildiği üzere "*international interest*" alacaklının sahip olduğu güvenceyi ifade eder. CTC Türkiye'de 2011 yılında 6192 sayılı kanunla onaylanıp yürürlüğe girmiştir. CTC'nin Türkçe metninde "*international interest*" ifadesi "uluslararası teminat" olarak çevrilmiştir. Türkçe tercüme UNIDROIT resmi sitesinde erişime açıktır, bkz. <https://www.unidroit.org/instruments/security-interests/cape-town-convention/cape-town-convention-translations/> Erişim Tarihi: 07 Temmuz 2026.

⁸⁸ Akgün (n 28) 158-174. CTC maddeler 8-15.

⁸⁹ Bu bağlamda taraf devletlerdeki borçluların bu ekonomik avantajlardan faydalanabilmeleri için bulundukları ülkenin indirim uygulanacak ülkeler listesinde (*Cape Town Discount List*) yer alması gerekmektedir. Bu listede yer almanın koşulu ise sadece sözleşmeye ve protokole taraf olmak değil aynı zamanda bu indirim için şart koşulan deklarasyonları yapmış olmak ve iç hukukta ilgili değişiklikleri eksiksiz tamamlamış olmaktır. Mesela Hava Aracı Protokolü bağlamında OECD (*Organisation for Economic Co-operation and Development*) *Aircraft Sector Understanding*'de (ASU) yer alan belirli deklarasyonların (*qualifying declarations*) yapılmış olması gerekmektedir. OECD ASU'nun 2026 tarihli en güncel versiyonu (*OECD, Arrangement on Officially Supported Export Credits, OECD/LEGAL/5005*) OECD'nin internet sitesinde takip eden bağlantı üzerinde erişime açıktır, bkz. <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-5011> Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026. Ayrıca CTC'nin sağladığı bu ayrıcalıklar hakkında bir eleştiri için bkz. Nuray Ekşi, 'Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Cape Town Konvansiyonu ve Bu Konvansiyona Ek Protokoller' (2020) 78(3) İstanbul Hukuk Mecmuası 1387. Ekşi, çalışmasının sonuç kısmında, CTC'nin sağladığı ayrıcalıklardan bazılarının mülkiyet hakkı ve adil yargılanma hakkının ihlali olabileceğine dikkat çekmektedir. Ayrıca bkz. Akgün (n 28) 158-174.

⁹⁰ SKA 8.3: "*Üretim faaliyetlerinin, insana yakışır istihdam yaratmanın, girişimciliğin, yaratıcılık ve yenilikçiliğin desteklendiği kalkınma odaklı politikaların desteklenmesi ve finansal hizmetlere erişim yoluyla mikro, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin resmiyet kazanmalarının ve büyümelerinin teşvik edilmesi*". Çevirinin yer aldığı internet sitesi için bkz. <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/insana-yakisir-is-ve-ekonomik-buyume/>. Orijinal metin için bkz. https://sdgs.un.org/goals/goal8#targets_and_indicators Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026.

⁹¹ Bununla birlikte MAC Protokolü henüz yürürlüğe girmediğinden tarım ekipmanları özelinde bu katkı şimdilik potansiyel düzeyde kalmaktadır, bkz. Tramhel (n 27) 101; Akgün (n 28) 153-155.

III. UNCITRAL ENSTRÜMANLARININ ANALİZİ

UNCITRAL, BM Genel Kurulu'nun uluslararası ticaret hukukuna odaklanan tali bir organıdır ve hedefi ticaret hukukunun modernleştirilmesi ve uyumlaştırılmasıdır⁹². Bu bölümde UNCITRAL'ın sırasıyla şu üç enstrümanı incelenecektir: 2016 tarihli Teminatlı İşlemlere İlişkin Model Kanun (*Model Law on Secured Transactions*-MLST), 2021 tarihli Mikro ve Küçük İşletmelerin İflasına İlişkin Yasama Rehberi (*Legislative Guide on Insolvency Law for Micro and Small Enterprises*-MSE İflas Rehberi)⁹³ ve 1996 tarihli Elektronik Ticarete İlişkin Model Kanun (*Model Law on Electronic Commerce*-MLEC).

Birçok hukuk sisteminde teminat türleri birbirinden farklı düzenlemelerle yönetilmektedir. Taşınır rehni, ticari işletme rehni, alacak temliki ve finansal kiralama gibi teminat araçlarının her biri ayrı kanun hükümlerine, ayrı tescil mekanizmalarına ve ayrı öncelik kurallarına tâbi tutulmaktadır⁹⁴. Bu parçalı yapı içinde alacaklı, hangi varlığın hangi rejime girdiğini belirlemek ve her bir teminat türü için farklı usul gerekliliklerini yerine getirmek zorunda kalmaktadır. Söz konusu durum hem işlem maliyetlerini artırmakta hem de hukuki öngörülebilirliği zedelemektedir⁹⁵. Bu dağınık yapı, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler için bir sorun oluşturmaktadır⁹⁶. Zira bu işletmelerin malvarlıkları genellikle envanter, alacak ya da fikri mülkiyet haklarından veya haklarında düzenleme bile bulunmayan dijital varlıklardan

⁹² United Nations General Assembly Resolution 2205 (XXI), 17 Aralık 1966; Ayrıca bkz. UNCITRAL resmî internet sitesi: "About UNCITRAL" <https://uncitral.un.org/en/about> Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026.

⁹³ UNCITRAL (2021) *Legislative Guide on Insolvency Law for Micro and Small Enterprises*- İki belgeden oluşmaktadır: UNCITRAL'ın 54. oturumunda (Temmuz 2021) kabul edilen asıl tavsiye metni ile İflas Hukuku Çalışma Grubu'nun (Working Group V) 59. oturumunda (Aralık 2021) tamamlanan açıklayıcı yorum. İkisi tek bir yayım olarak basılmış; aynı zamanda UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law'un Beşinci Bölümü olarak da kabul edilmiştir.

⁹⁴ Orkun Akseli, 'International Harmonisation of Credit and Security Laws: The Way Forward' in M. Andenas ve C B Andersen (eds), *The Theory and Practice of Harmonisation* (Edward Elgar 2012) 551, 561; Mehmet Ali Akgün, 'Mülkiyet Kavramının Sınırlarının Belirsizliği ve Teminat Hukukuna Yansımaları' (2024) 218 Terazi Hukuk Dergisi 10, 14-15.

⁹⁵ Akseli (n 94) 555-556.

⁹⁶ Louise Gullifer ve Ignacio Tirado, 'A Global Tug of War: A Topography of Micro-Business Financing' (2017) 81 Law and Contemporary Problems 109-110.

oluştugu için mevcut hukuki çerçeve finansmana erişimi fiilen güçleştirmektedir⁹⁷. Buna karşılık birçok hukuk sistemi, kredi teminatı bakımından hâlen taşınır rehni gibi belirli malvarlığı unsurlarına ve çoğu zaman zilyetliğin devrine dayanan klasik teminat modellerine öncelik vermektedir⁹⁸. Bu durum, küçük ve orta ölçekli işletmelerin ekonomik değeri olan malvarlıklarını etkin biçimde teminat göstermelerini güçleştirmekte ve finansmana erişimlerini fiilen sınırlandırmaktadır⁹⁹. Diğer taraftan, *Akseli* ve *Neo*, teminatlı işlemler hukukunun (*secured transactions law*) mülkiyet hukuku, borçlar hukuku ve iflas hukuku kesişiminde yer almasının bu sahada yapılacak köklü değişimleri zorlaştırdığını ifade etmekte ve reformun ancak UNCITRAL gibi uluslararası kuruluşlar aracılığıyla yukarıdan aşağıya bir yaklaşımla hayata geçirilebildiğini vurgulamaktadır¹⁰⁰. Bu tespit, *Sjef van Erp* tarafından ileri sürülen “*petrification*” (taşlaşma) argümanı ile de örtüşmektedir. *Van Erp*’e göre, özellikle eşya hukuku alanında sistem içi tutarlılık kaygısı, hukuk kurallarının katılaşmasına ve değişime karşı direnç göstermesine yol açmakta; bu durum, teminatlı işlemler gibi birden fazla hukuk dalının kesiştiği alanlarda reform girişimlerini daha da zorlaştırmaktadır¹⁰¹.

Kısmen bu dağınıklığa son vermek üzere kabul edilen MLST’de¹⁰², geniş bir yelpaze ile maddi (*tangible*) ve maddi olmayan (*intangible*) varlık gruplarının birçoğu üzerinde tesis edilecek teminat haklarını birleşik, işlevsel ve kapsamlı (*uniform*) bir yaklaşımla düzenlemektedir¹⁰³. Ayrıca, zilyetliğin devrini gerektirmeyen (*non-possessory*) teminat haklarının kurulmasına imkân tanımakta, alacaklılar arasındaki öncelik (*priority*) kurallarını netleştirmekte ve aleni teminat sicillerinin oluşturulmasını hedeflemektedir¹⁰⁴. Böylece MLST, kredi verenlerin riskini azaltmayı

⁹⁷ Orkun Akseli, ‘Financial Inclusion, Access to Credit, and Sustainable Finance: What Role for the UNCITRAL Model Law on Secured Transactions?’ (2021) 84(1) *Law and Contemporary Problems* 181, 189.

⁹⁸ Akseli (n 94) 560-561; Akgün (n 94) 15.

⁹⁹ Gullifer ve Tirado (n 96) 117; Akseli (n 97) 188-189.

¹⁰⁰ Orkun Akseli ve Dora Neo, ‘Comparative Perspectives on Secured Transactions: UCC Article 9, the UNCITRAL Model Law and Reform Efforts’ (2025) 18(1) *Law and Financial Markets Review* 1, 2-3.

¹⁰¹ Sjef Van Erp, *Comparative Property Law the Oxford Handbook of Comparative Law* (Oxford University Press 2019) 1032; Akgün (n 94) 18.

¹⁰² UNCITRAL, MLST (2016) Chapter I. Scope of application and general provisions. Madde 1 ve Madde 2 (p).

¹⁰³ Spyridon V Bazinas, ‘The UNCITRAL Model Law on Secured Transactions: Preparation and Implementation Issues’ (2025) 18(1) *Law and Financial Markets Review* 29.

¹⁰⁴ UNCITRAL, MLST (2016) Chapter V. Priority of a security right, madde 29-51.

ve işlem maliyetlerini düşürmeyi amaçlamaktadır. İç hukukta benimsenip etkili bir şekilde tatbik edilmesi durumunda, finansmana erişimi nispeten kolaylaştırma potansiyeline sahiptir¹⁰⁵.

UNCITRAL'in kendi değerlendirmesine göre MLST, teminatlı finansman alanında şeffaf ve tutarlı bir yapı oluşturarak krediye erişilebilirliği artırmayı ve kredi maliyetlerini düşürmeyi hedeflemektedir¹⁰⁶. Bu hedefler gerçekleştiği ölçüde MLST, küçük ve orta ölçekli işletmelerin kayıt dışılıktan çıkarılmasını ve finansal hizmetlere erişimini hedefleyen SKA 8.3¹⁰⁷ ve sürdürülebilir altyapı ve yenilikçiliği öngören SKA 9.1¹⁰⁸ açısından anlamlı bir işlev üstlenebilecek niteliktedir. Ne var ki, bu potansiyelin fiilen hayata geçtiğini söylemek için henüz erken ve temkinli olmak gerekmektedir. Model Kanun, kabul edildiği günden bu yana oldukça sınırlı bir coğrafyada karşılık bulmuştur¹⁰⁹. Resmî UNCITRAL verilerine göre Avustralya, Kolombiya, Fiji, Kenya, Yeni Zelanda, Nijerya, Papua Yeni Gine, Filipinler ve Zimbabve gibi ülkelerde MLST ile uyumlu veya benzer bir yaklaşımı benimseyen reform süreçleri görülmektedir. Bununla birlikte, aynı veriler Avustralya, Kolombiya, Yeni Zelanda ve Papua Yeni Gine'deki reformların doğrudan MLST'nin kabulüne değil, Model Kanun'dan daha önce benimsenmiş benzer işlevsel teminat yaklaşımına dayandığını da ortaya koymaktadır. Ayrıca küresel finans mimarisine yön veren büyük Avrupa ekonomileri ile Amerika Birleşik Devletleri bu tablonun henüz dışında durmaktadır¹¹⁰. Dolayısıyla

¹⁰⁵ United Nations, *UNCITRAL Practice Guide to the Model Law on Secured Transactions* (UN Publications 2020) 2.

¹⁰⁶ ibid 2-6.

¹⁰⁷ SKA 8.3: "Üretim faaliyetlerinin, insana yakışır istihdam yaratmanın, girişimciliğin, yaratıcılık ve yenilikçiliğin desteklediği kalkınma odaklı politikaların desteklenmesi ve finansal hizmetlere erişim yoluyla mikro, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin resmiyet kazanmalarının ve büyümelerinin teşvik edilmesi" Çevirinin yer aldığı internet sitesi için bkz. <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/insana-yakisir-is-ve-ekonomik-buyume/>. Orijinal metin için bkz. https://sdgs.un.org/goals/goal8#targets_and_indicators Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026.

¹⁰⁸ SKA 9.1: "Herkes için uygun fiyatlı ve eşitliğe dayalı bir erişime vurguda bulunarak ekonomik kalkınmayı ve insanların esenliğini desteklemek için bölgesel ve sınırlararası altyapıyı kapsayan kaliteli, güvenilir, sürdürülebilir ve dayanıklı altyapıların oluşturulması". Çevirinin yer aldığı internet sitesi için bkz. <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/sanayi-yenilikcilik-ve-altyapi/> Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026. Orijinal metin için bkz. https://sdgs.un.org/goals/goal9#targets_and_indicators Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026.

¹⁰⁹ https://uncitral.un.org/en/texts/securityinterests/modellaw/secured_transactions/status Erişim Tarihi: 07 Temmuz 2026.

¹¹⁰ https://uncitral.un.org/en/texts/securityinterests/modellaw/secured_transactions/status Erişim Tarihi: 07 Temmuz 2026.

MLST'nin krediye erişim ve finansman maliyetleri üzerindeki etkisini somut biçimde ölçmek bugün itibarıyla güçlüğüne korumaktadır. Tüm bu çekincelere karşın MLST, özellikle hukuk sistemleri gelişme sürecinde olan devletler bakımından modern teminatlı işlemler hukukunun nasıl kurgulanması gerektiğine dair önemli bir normatif çerçeve sunmaya devam etmektedir¹¹¹.

Diğer taraftan, finansmana erişim problemin yalnızca bir boyutunu oluşturmaktadır. Küçük işletmelerin daha kırılgan olduğu nokta, mali güçlüğüne düşüklerinde karşılarına çıkan hantal ve pahalı iflas süreçleridir¹¹². UNCITRAL'in küçük işletmelere ilişkin oluşturduğu düzenleme serisinin bir parçası olan 2021 tarihli MSE İflas Rehberi, tam da bu noktada MLST'yi tamamlayan bir işlev üstlenmektedir¹¹³. Küçük ve mikro işletmeler dünya genelinde işletmelerin büyük çoğunluğunu oluşturduğu için istihdam, tedarik zinciri ve girişimcilik açısından kritik bir işleve sahiptirler¹¹⁴. Ne var ki mali sıkıntıya düşüklerinde karşılarına çıkan iflas süreçleri yüksek maliyetli, karmaşık ve usul bakımından katıdır ve bu işletmelerin kendilerine has yapısal özelliklerini gözetmemektedir¹¹⁵. Bu yetersizlik pratikte ağır sonuçlar doğurmakta söz konusu işletmeler mali güçlükler altında ezilmekte ve borç sarmalına girerek kayıt dışına sürüklenmektedir¹¹⁶. MSE İflas Rehberi, küçük ve mikro ölçekli

¹¹¹ Bir önceki bölümde incelenen CTC ile kıyaslandığında, her iki aracın birbirini tamamladığı görülmektedir. Zira CTC, yüksek değerli ve hareketli donanımlara özgülenmiş bir tescil ve icra çerçevesi sunarken, MLST genel nitelikteki taşınır varlıkları kapsayan daha geniş bir uyumlaştırma işlevi üstlenmektedir. Aralarında birçok farklılık doğal olarak bulunmaktadır. Mesela, CTC'nin ve Hava Aracı Protokolünün kayıt sistemi üzerinde teminat tesis edilecek şey üzerine (ayırt edici unsurları belirtilerek) kaydedilir (mesela uçak). Fakat UNCITRAL Model Law'ın öngördüğü kayıt sistemi Amerikan sistemine (*Uniform Commercial Code Article 9*) benzer bir şekilde teminatı borçlu üzerine kaydeder, bkz. Akgün (n 28) 89-93; Akgün (n 94) 16-18.

¹¹² Aurelio Gurra Martinez, 'Implementing an Insolvency Framework for Micro and Small Firms' (2021) 30(1) International Insolvency Review 46, 48.

¹¹³ UNCITRAL'in küçük işletmelere ilişkin diğer enstrümanlarından bazıları: UNCITRAL, Mikro, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Krediye Erişimine İlişkin Rehber (*Guide on Access to Credit for Micro-, Small and Medium-sized Enterprises* 2023); Sınırlı Sorumlu İşletmelere İlişkin Yasama Rehberi (*Legislative Guide on Limited Liability Enterprises* 2021); Mikro ve Küçük İşletmelerin İflasına İlişkin Yasama Rehberi (*Legislative Guide on Insolvency Law for Micro- and Small Enterprises* 2021); Ticaret Siciline İlişkin Temel İlkeler Hakkında Yasama Rehberi (*Legislative Guide on Key Principles of a Business Registry* 2018).

¹¹⁴ OECD, *Financing SMEs and Entrepreneurs 2024: An OECD Scoreboard* (OECD Publishing 2024) 15-17.

¹¹⁵ UNCITRAL, MSE İflas Rehberi, (Preface) Giriş; Louise Gullifer and Ignacio Tirado, 'Financing Micro-Businesses and the UNCITRAL Model Law on Secured Transactions' (2017) 22 Uniform Law Review 642.

¹¹⁶ MSE İflas Rehberi: <https://uncitral.un.org/en/ilmse> Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026.

işletmelere özgü basitleştirilmiş bir iflas rejimine ilişkin tavsiyeler sunarak mahkeme süreçlerini, bürokratik yükü ve maliyetleri minimize ederek bu işletmelerin standart prosedürler karşısındaki yapısal dezavantajını gidermeyi hedeflemektedir¹¹⁷.

SKA açısından MSE İflas Rehberi, girişimciliğin desteklenmesi, kayıt dışılığın önüne geçilmesi ve küçük ölçekli işletmelerin teşvik edilmesini amaçlayan SKA 8.3¹¹⁸ ile örtüşmektedir. Ayrıca mali güçlüğü düşen küçük işletmeciler için adil bir çıkış yolu sunması bakımından fırsat eşitliğini ve ekonomik katılımı engelleyen yapısal eşitsizliklerin giderilmesini hedefleyen SKA 10.3¹¹⁹ ile de işlevsel bir bağ taşımaktadır. Ancak bu katkının gerçekleşmesi rehberin ulusal iflas mevzuatına etkin biçimde yansıtılmasına bağlıdır. MLST ile birlikte değerlendirildiğinde MSE Rehberi, UNCITRAL'in küçük işletmelerin tabi olduğu hukuk kurallarını bütüncül bir perspektifle iyileştirme yaklaşımını açıkça ortaya koymaktadır. MLST bu işletmelerin finansmana erişimini kolaylaştıran bir araç olarak işlev görürken (*ex ante*), MSE İflas Rehberi mali sıkıntı anında adil ve işlevsel bir çıkış mekanizması sunmaktadır (*ex post*). İkisi bir arada düşünüldüğünde, küçük işletmeler için yaşam döngüsünün iki ucunu kapsayan bütüncül bir tablo ortaya çıkmaktadır¹²⁰.

Öte yandan, ticari ilişkilerin giderek dijital bir zemine taşınması, UNCITRAL'in elektronik ticaret alanındaki çalışmalarını sürdürülebilir kalkınma perspektifinden ele almayı kaçınılmaz kılmaktadır. Bu alandaki temel araç 1996 tarihli MLEC'dir. Bu Model Kanunun günümüzden otuz yıl önce kabul edilmiş olması, UNCITRAL'in bu alana verdiği önemi yansıtmaktadır¹²¹. Her ne kadar, ulusal hukuk sistemlerindeki kâğıt belge ve ıslak imza zorunluluklarından kaynaklanan gereksiz bürokrasiyi ortadan kaldırmayı hedefleyen teknik bir metin olarak değerlendirilebilirse de

¹¹⁷ MSE İflas Rehberi. Takip eden başlık altında: Key objectives of a simplified insolvency regime.

¹¹⁸ SKA 8.3: "Üretim faaliyetlerinin, insana yakışır istihdam yaratmanın, girişimciliğin, yaratıcılık ve yenilikçiliğin desteklendiği kalkınma odaklı politikaların desteklenmesi ve finansal hizmetlere erişim yoluyla mikro, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin resmiyet kazanmalarının ve büyümelerinin teşvik edilmesi".

¹¹⁹ SKA 10.3: "Ayrımcılığa dayalı yasaların, politikaların ve uygulamaların ortadan kaldırılması ve bu bağlamda uygun mevzuatın, politikaların ve eylemlerin desteklenmesi yoluyla eşit fırsatlar sunulması ve eşitsizliklerin azaltılması". Çeviri için bkz. <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/esitsizliklerin-azaltilmasi/> Erişim Tarihi: 23 Mayıs 2026. Orijinal metin için bkz. https://sdgs.un.org/goals/goal10#targets_and_indicators Erişim Tarihi: 23 Mayıs 2026.

¹²⁰ Gurrea Martinez (n 112) 46-50.

¹²¹ UNCITRAL resmî sitesi: https://uncitral.un.org/en/texts/ecommerce/modellaw/electronic_commerce Erişim Tarihi: 27 Mayıs 2026.

MLEC'nin asıl fonksiyonu, *Sorieul, Clift ve Estrella-Faria*'nın da ifade ettiği üzere, farklı hukuk sistemlerinin elektronik ticaret konusunda buluşabileceği ortak normatif bir zemin işlevi görmesidir¹²². MLEC bugüne kadar 88 devlet ve 171 yargı sahasında yürürlüğe giren mevzuata doğrudan kaynaklık etmiştir¹²³.

MLEC aynı zamanda kendisinden sonraki dönemde geliştirilen enstrümanlar için bir referans noktası olmuştur. 2001 tarihli Elektronik İmzalara İlişkin Model Kanun (*Model Law on Electronic Signatures*), 2005 tarihi Uluslararası Sözleşmelerde Elektronik İletişimlere İlişkin BM Sözleşmesi (*United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts*), 2022 tarihli Kimlik Yönetimi ve Güven Hizmetlerine İlişkin Model Kanun (*Model Law on the Use and Cross-border Recognition of Identity Management and Trust Services*) ve 2024 tarihli Otomatik Sözleşme Yapımına İlişkin Model Kanun (*Model Law on Automated Contracting*) bu zincirin sonraki halkaları olarak değerlendirilebilir¹²⁴. Bu açıdan bakıldığında, bu enstrümanlar ile bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimi hedefleyen SKA 9.1¹²⁵ ve SKA 17.8¹²⁶ ile doğrudan bağlantı kurmak mümkündür. MLEC'nin 88 devlet ve 171 yargı

¹²² MLEC, UNCITRAL'in resmi sitesinde yer alan açıklamaya göre üç temel ilkeye dayanmaktadır: ayırimcilik yapmama (*non-discrimination*), teknolojik tarafsızlık (*technological neutrality*) ve işlevsel eşdeğerlik (*functional equivalence*): https://uncitral.un.org/en/texts/ecommerce/modellaw/electronic_commerce Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026; Renaud Sorieul, Jennifer R Clift and Jose Angelo Estrella-Faria, 'Establishing a Legal Framework for Electronic Commerce: The Work of the United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL)' (2001) 35(1) *International Lawyer* 107, 108-110.

¹²³ Status of MLEC: https://uncitral.un.org/en/texts/ecommerce/modellaw/electronic_commerce/status Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026.

¹²⁴ UNCITRAL'in elektronik ticaret sahasında yaptığı çalışmalar resmi internet sitesinde yer almaktadır. <https://uncitral.un.org/en/texts/ecommerce> Erişim Tarihi: 27 Mayıs 2026.

¹²⁵ SKA 9.1: "Herkes için uygun fiyatlı ve eşitliğe dayalı bir erişime vurguda bulunarak ekonomik kalkınmayı ve insanların esenliğini desteklemek için bölgesel ve sınırlararası altyapıyı kapsayan kaliteli, güvenilir, sürdürülebilir ve dayanıklı altyapıların oluşturulması" Çevirinin yer aldığı internet sitesi için bkz. <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/sanayi-yenilikcilik-ve-altyapi/> Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026. Orijinal metin için bkz. https://sdgs.un.org/goals/goal9#targets_and_indicators Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026.

¹²⁶ SKA 17.8: "2017 yılına kadar en az gelişmiş ülkeler için teknoloji bankasının ve bilim, teknoloji ve yenilikçilik kapasite geliştirme mekanizmasının tam olarak faaliyete geçirilmesi ve özellikle bilgi ve iletişim teknolojileri olmak üzere etkinleştirme teknolojileri kullanımının artırılması". Çevirinin yer aldığı internet sitesi için bkz. <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/amaclar-icin-ortakliklar/> Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026. Orijinal metin için bkz. https://sdgs.un.org/goals/goal17#targets_and_indicators Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026.

sahasında uygulamaya yansımış olması bu potansiyelin kısmen somutlaştığını göstermektedir¹²⁷.

Sonuç olarak, UNCITRAL'in teminatlı işlemler, iflas hukuku ve elektronik ticaret alanlarındaki çalışmaları, özel hukuka ilişkin uyumlaştırma enstrümanları ile 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi arasındaki bağlantıya dikkat çekmek açısından büyük bir öneme sahiptir. MLST finansmana erişimi genişletmekte, MSE İflas Rehberi küçük işletmelerin en kırılgan noktasına müdahale etmekte, MLEC ise dijital ticaretin hukuki zeminini oluşturmaya yönelik yöntemler ihtiva etmektedir. Farklı alanlara yönelmiş olsalar da bu üç enstrüman, daha adil, daha kapsayıcı ve hukuken öngörülebilir bir küresel ekonomi için ortak bir zemin oluşturulmasına hizmet etme potansiyeline sahiptir.

IV. LAHEY MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK KONFERANSI ENSTRÜMANLARI

HCCH doğrudan kalkınma politikaları üreten bir kuruluş olmamakla birlikte, geliştirdiği enstrümanlar sınır ötesi hukuki ilişkileri daha öngörülebilir ve güvenli hâle getirmeyi amaçlamaktadır¹²⁸. Dolayısıyla, 2030 Gündemi'ne önemli katkılar sağlaması beklenebilir. Bu katkı özellikle sınır ötesi yargısal iş birliğinin güçlendirilmesi, hukuki belirliliğin artırılması ve uluslararası ekonomik faaliyetler için güvenilir bir hukuki altyapının oluşturulması şeklinde tezahür edebilir¹²⁹. Başka bir deyişle, HCCH tarafından geliştirilen bazı enstrümanlar belirli sürdürülebilir kalkınma amaçları ile ilişkilendirilebilir¹³⁰.

Öncelikle, sınır ötesi yargısal süreçlerin etkin şekilde yürütülmesini amaçlayan 1965 tarihli Hukukî ve Ticari Konularda Adli ve Gayrîadli Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Lahey Sözleşmesi (*Convention on the Service Abroad of Judicial and*

¹²⁷ Status of MLEC: https://uncitral.un.org/en/texts/ecommerce/modellaw/electronic_commerce/status Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026.

¹²⁸ HCCH, Strategic Plan 2023-2028 (HCCH 2023) 2 <https://assets.hcch.net/docs/935a0fb4-e8e1-469f-bad8-03aafc7de292.pdf> Erişim Tarihi: 28 Mayıs 2026; Matthias Weller, Joao Riberio-Bidaoui, Moritz Brinkmann ve Nina Dethloff (eds), *The HCCH 2019 Judgments Convention-Cornerstones, Prospects, Outlook* (Hart Publishing 2023) x-xi.

¹²⁹ Zhao Ning, 'Lessons Learned from the Genesis of the HCCH 2019 Judgments Convention' *The HCCH 2019 Judgments Convention: Cornerstones, Prospects, Outlook* (Hart Publishing 2023) 315.

¹³⁰ Michaels, Ruiz Abou-Nigm ve Loon (n 26) 2-3; Tramhel, (n 53) 69.

Extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters-Lahey Tebligat Sözleşmesi) ve 1970 tarihi Hukukî ve Ticarî Konularda Yabancı Ülkelerde Delil Sağlanması Hakkında Sözleşme (*Convention on the Taking of Evidence Abroad in Civil or Commercial Matters*-Lahey Delil Sözleşmesi) farklı devletlerin mahkemeleri arasında tebligat ve delil toplama süreçlerini düzenleyerek uluslararası davalarda karşılaşılan usulî engelleri önemli ölçüde azaltmaktadır¹³¹. Bu sayede mahkemeler, yabancı bir ülkede bulunan taraflara tebligat yapılması veya delil toplanması gibi işlemleri diplomatik kanallara başvurmaksızın sözleşmede öngörülen usuller aracılığıyla gerçekleştirebilmektedir¹³². Böylece sınır ötesi uyuşmazlıklarda yargısal iş birliği kolaylaşmakta, yargı süreçleri daha etkin hâle gelmektedir. Bu husus özellikle hukukun üstünlüğünü ve adalete erişimi hedefleyen SKA 16.3¹³³ ile şeffaf ve hesap verebilir kurumların güçlendirilmesini öngören SKA 16.6¹³⁴ ile işlevsel bir bağ taşımaktadır. Bununla birlikte, doğal olarak, bu katkının somutlaşması sözleşmelere taraf olan devlet sayısına ve ulusal uygulamanın etkinliğine bağlıdır¹³⁵.

Benzer şekilde, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin ortak bir çerçeve oluşturmayı amaçlayan 2 Temmuz 2019 tarihli Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizine İlişkin Lahey Sözleşmesi (*Convention of 2 July 2019 on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil or Commercial Matters*-Lahey Tanıma ve Tenfiz Sözleşmesi)¹³⁶, sınır ötesi ticari ve hukuki ilişkilerde hukuki belirliliğin artırılmasına katkı sağlamayı hedeflemektedir¹³⁷.

¹³¹ Lahey Delil Sözleşmesi, Önsöz. Her iki enstrümana da HCCH resmî internet sitesinde erişilebilir, bkz. <https://www.hcch.net> Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026.

¹³² Lahey Tebligat Sözleşmesi m. 2; Lahey Delil Sözleşmesi m. 2.

¹³³ SKA 16.3: "*Hukukun üstünlüğünün ulusal ve uluslararası düzeylerde geliştirilmesi ve herkesin adalete eşit biçimde erişiminin güvence altına alınması*". Çevirinin yer aldığı internet sitesi için bkz. <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/baris-adalet-ve-guclu-kurumlar/> Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026. Orijinal metin için bkz. https://sdgs.un.org/goals/goal16#targets_and_indicators Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026.

¹³⁴ SKA 16.6: "*Her düzeyde etkili, hesap verebilir ve şeffaf kurumlar kurulması alınması*". Çevirinin yer aldığı internet sitesi için bkz. <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/baris-adalet-ve-guclu-kurumlar/> Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026. Orijinal metin için bkz. https://sdgs.un.org/goals/goal16#targets_and_indicators Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026.

¹³⁵ Hans van Loon, 'Access to Justice (SDG 16): The Role of the Hague Conventions on Private International Law' (2023) 7(3) Revista Direito.UnB 201.

¹³⁶ Lahey Tanıma ve Tenfiz Sözleşmesine ilişkin genel esaslar için bkz. Gizem Halis Kasap, '2 Temmuz 2019 Tarihli Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizine İlişkin Lahey Konvansiyonu'na İlişkin Genel Esaslar' (2023) 13 Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 529.

¹³⁷ HCCH, *Explanatory Report on the 2019 Hague Judgments Convention* (2022) Önsöz. Tamamı erişilebilir, bkz. <https://assets.hcch.net/docs/a1b0b0fc-95b1-4544-935b-b842534a120f.pdf> Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026.

Farklı ülkelerde verilen mahkeme kararlarının diğer taraf devletlerde öngörülebilir ve kolay bir şekilde tanınması ve icra edilebilmesi, özellikle uluslararası ticari faaliyetler bakımından önemli bir güven ortamı oluşturmaktadır¹³⁸. Literatürde Tanıma ve Tenfiz Sözleşmesi, uluslararası tahkim kararlarının tanınması bakımından 1958 tarihli New York Konvansiyonu'nun yargı kararları alanındaki işlevsel karşılığı olarak konumlandırılmaktadır¹³⁹. Bu nedenle söz konusu sözleşme, ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilir biçimde gelişmesini destekleyen SKA 8, uluslararası ekonomik altyapının güçlendirilmesini hedefleyen SKA 9.1¹⁴⁰ ve adalete erişimi öngören SKA 16.3¹⁴¹ açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Sözleşmenin 2023'te yürürlüğe girmiş ve henüz sınırlı sayıda devlet tarafından uygulanıyor olması nedeniyle bu potansiyelin somutlaşması önümüzdeki yıllardaki gelişmelere bağlıdır. Zira HCCH enstrümanlarının sürdürülebilir kalkınma amaçlarına katkısı yalnızca içerikleriyle değil, aynı zamanda uluslararası düzeyde ne ölçüde kabul gördükleriyle de yakından bağlantılıdır. Bu sözleşmelerin uygulanabilmesi için devletlerin ilgili sözleşmelere taraf olması ve bunları kendi hukuk sistemlerinde uygulamaya koymas gerekmektedir. Örneğin, Tebligat Sözleşmesi, bugün itibarıyla seksenin üzerinde devlet tarafından uygulanmakta ve uluslararası tebligat işlemleri bakımından en yaygın kullanılan enstrümanlardan biri olarak kabul edilmektedir¹⁴². Benzer şekilde, Lahey Delil Sözleşmesi birçok ülkede mahkemeler tarafından aktif biçimde kullanılan bir iş birliği mekanizması oluşturmuştur¹⁴³. Buna karşılık, 2019 tarihli Tanıma ve

¹³⁸ Halis Kasap (n 136) 531.

¹³⁹ Lucas Clover Alcolea, 'The 2005 Hague Choice of Court and the 2019 Hague Judgments Conventions versus the New York Convention: Rivals, Alternatives or Something Else?' (2019) 6 McGill Journal of Dispute Resolution 184, 188.

¹⁴⁰ SKA 9.1: "Herkes için uygun fiyatlı ve eşitliğe dayalı bir erişime vurguda bulunarak ekonomik kalkınmayı ve insanların esenliğini desteklemek için bölgesel ve sınırlararası altyapıyı kapsayan kaliteli, güvenilir, sürdürülebilir ve dayanıklı altyapıların oluşturulması". Çevirinin yer aldığı internet sitesi için bkz. <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/sanayi-yenilikcilik-ve-altyapi/> Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026. Orijinal metin için bkz. https://sdgs.un.org/goals/goal9#targets_and_indicators Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026.

¹⁴¹ SKA 16.3: "Hukukun üstünlüğünün ulusal ve uluslararası düzeylerde geliştirilmesi ve herkesin adalete eşit biçimde erişiminin güvence altına alınması". Çevirinin yer aldığı internet sitesi için bkz. <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/baris-adalet-ve-guclu-kurumlar/> Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026. Orijinal metin için bkz. https://sdgs.un.org/goals/goal16#targets_and_indicators Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026.

¹⁴² Status Table- Hague Service Convention, <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=17> Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026.

¹⁴³ Status Table- Hague Evidence Convention, <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=82> Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026.

Tenfiz Sözleşmesi nispeten yeni bir sözleşme olup 2023'te yürürlüğe girdiği için sınırlı bir uygulama sahasına sahiptir¹⁴⁴. Yine de mahkeme kararlarının uluslararası dolaşımını kolaylaştırma potansiyeli nedeniyle önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir¹⁴⁵. Nitekim *Van Loon* tarafından da belirtildiği gibi, bu sözleşmelerin potansiyellerinin ortaya çıkması ancak yaygın ve tutarlı biçimde uygulanmalarıyla mümkündür¹⁴⁶. Bu potansiyelin ortaya çıkması durumunda ise kurumsal ve yargısal iş birliğini taraf devletlerde güçlendireceğinden zikredilen HCCH enstrümanları SKA 16 (Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar) ve SKA 17 (Amaçlar için Ortaklıklar) bakımından önemli bir kurumsal altyapının temelini oluşturmuş olacaktır¹⁴⁷.

V. DİĞER AKTÖRLER VE ENSTRÜMANLAR

Yukarıda ele alınan uyumlaştırma süreci yine yukarıda zikredilen kurumlarla sınırlı bir alan değildir. Bölgesel örgütler ile özel sektör temelli ve kalkınma odaklı uluslararası aktörler de bu sürece katkılarını kendi enstrümanlarıyla sunmaktadır. Söz konusu enstrümanlar kimi zaman küresel standartlarla örtüşmekte, kimi zaman ise onları tamamlayıcı bir işlev üstlenmektedir¹⁴⁸. Aşağıda, bölgesel örgütlere örnek olarak OHADA ele alındıktan sonra, takip eden alt başlıkta ICC, Dünya Bankası ve EBRD ele alınacaktır.

A. OHADA Örneği

Birçok bölgesel örgüt, üye devletleri arasında ekonomi ve hukuk alanlarında ortak standartlar geliştirerek farklı ölçülerde de olsa uyumlaştırmaya katkıda bulunmaktadır¹⁴⁹. Avrupa'da AB (*European Union*-Avrupa Birliği), Güneydoğu Asya'da ASEAN (*Association of Southeast Asian Nations*-Güneydoğu Asya Uluslar

¹⁴⁴ Status Table- Hague Judgments Convention, <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=137> Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026.

¹⁴⁵ Francisco Garcimartín ve Geneviève Saumier, *Explanatory Report on the Convention of 2 July 2019 on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil or Commercial Matters: HCCH 2019 Judgments Convention* (HCCH 2020) 3.

¹⁴⁶ van Loon (n 135) 210-215.

¹⁴⁷ Hague Conference on Private International Law, 'The HCCH and the United Nations Sustainable Development Goals' (Info Doc 3 2020) 1-2.

¹⁴⁸ Michaels, Ruiz Abou-Nigm ve Loon (n 26) 2-5; Cutler (n 14) 26-30.

¹⁴⁹ Bölgesel uyumlaştırma (regional harmonization) için bkz. Roy Goode, Herbert Kronke ve Ewan McKendrick, *Transnational Commercial Law: Text, Cases, and Materials* (2. Bası, Oxford University Press 2015) 181.

Birliği), Arap dünyasında ise Arap Birliği (*League of Arab States-Arap Devletleri Birliği*) örnek olarak gösterilebilir. Konumuzla daha yakından ilgili olması ve aşağıda zikredileceği üzere kendine has yapısından ötürü çalışmanın bu bölümünde Afrika'da bulunan ve genellikle Fransızca konuşulan 17 üye devletin bulunduğu OHADA ele alınacaktır¹⁵⁰. Afrika'da özel hukuk alanlarının uyumlaştırılması amacıyla kurulmuş olan OHADA'nın hedefi¹⁵¹, üye devletler arasında ortak bir hukuki çerçeve oluşturarak yatırım ve ticari faaliyetler için öngörülebilir bir ortam sağlamaktır¹⁵².

OHADA'yı bu bölümde yukarıda zikredilen diğer bölgesel aktörlerden farklı kılan yanı, üye devletleri arasında doğrudan uygulanabilen kanunlar ihdas edebilmesidir¹⁵³. *Uniform Acts* olarak adlandırılan bu düzenlemeler, üye devletlerin iç hukuklarına ayrıca aktarılmasına gerek kalmaksızın üye ülkelerde yürürlüğe girmektedir¹⁵⁴. OHADA'nın kendine has ve iddialı bu yaklaşımı, doğal olarak, geleneksel uluslararası hukuk yaklaşımından belirgin bir kopuşu ifade etmektedir¹⁵⁵. Ayrıca OHADA, Ortak Adalet ve Tahkim Mahkemesi (*Common Court of Justice and Arbitration-CCJA*) olarak isimlendirilen bir mekanizma aracılığıyla düzenlemelerinin tutarlı biçimde uygulanmasını temin etmeye çalışmaktadır¹⁵⁶. Böylece farklı üye ülkelerin farklı uygulamalarından kaynaklanabilecek tutarsızlık sınırlandırılmakta ve ekonomik aktörler daha istikrarlı bir hukuki ortamda faaliyet gösterebilmektedir¹⁵⁷.

OHADA'nın asıl özgünlüğü, norm üretimi ile kurumsal denetimi tek bir çatı altında birleştirmesinde yatmaktadır¹⁵⁸. Nitekim *Enonchong*, bu yapının Afrika'da ticari öngörülebilirlik açısından yarattığı kurumsal değere dikkat çekmektedir¹⁵⁹.

¹⁵⁰ OHADA'nın Fransızca açılımı: *Organisation pour l'harmonisation en Afrique du droit des affaires*. Treaty on the Harmonization of Business Law in Africa (Port-Louis 17.10.1993, Yürürlük: 18.9.1995), Revised Treaty (Québec, 17.10.2008). OHADA'nın kurumsal yapısı ve amaçları için bkz. www.ohada.com Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026.

¹⁵¹ *ibid.*

¹⁵² *ibid.*

¹⁵³ Justin Monsenepwo, 'Vereinheitlichung Des Wirtschaftsrechts in Afrika Durch Die OHADA' (2020) 84(1) *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht* 97, 104.

¹⁵⁴ Nelson Enonchong, 'The Harmonization of Business Law in Africa: Is Article 42 of the OHADA Treaty a Problem?' (2007) 51(1) *Journal of African Law* 95, 96.

¹⁵⁵ Alhousseini Mouloul, *Understanding the Organization for the Harmonization of Business Laws in Africa (OHADA)* (OHADA 2009) 7-14.

¹⁵⁶ Monsenepwo (n 153) 100-101.

¹⁵⁷ Orkun Akseli, *International Secured Transactions Law* (Routledge 2011) Başlık 1.4.1 altında.

¹⁵⁸ Claire Moore Dickerson, 'Harmonizing Business Laws in Africa: OHADA Calls the Tune' (2005) 44(1) *Columbia Journal of Transnational Law* 17, 23; Claire Moore Dickerson, 'The OHADA Common Court of Justice and Arbitration: Exogenous Forces Contributing to Its Influence' (2016) 79 *Law and Contemporary Problems* 63, 72.

¹⁵⁹ Enonchong (n 154) 96-99.

Gelişmekte olan ekonomiler için hukuki altyapının güçlendirilmesi ve finansmana erişimin kolaylaştırılması bakımından bu yapı, finansmana erişimi hedefleyen SKA 8.3¹⁶⁰ ve etkin ve hesap verebilir kurumların güçlendirilmesini öngören SKA 16.6¹⁶¹ ile doğrudan örtüşmektedir¹⁶².

B. Piyasa Temelli ve Kalkınma Odaklı Aktörler: ICC, Dünya Bankası ve EBRD

Özel hukuk alanındaki uyumlaştırma çabaları yukarıda zikredilen küresel ve bölgesel örgütlerin oluşturduğu enstrümanlardan ibaret değildir. Özel sektör temelli kurumlar ile kalkınma odaklı uluslararası finans kuruluşları da uyumlaştırma sürecine kendi enstrümanlarıyla katkı sunmaktadır. Her ne kadar bu enstrümanlar bağlayıcı bir nitelik taşımasa da hukuki öngörülebilirliği artırma ve finansmana erişimi kolaylaştırma gibi işlevleri sayesinde sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşmada katkı sağlama potansiyeline sahiptir. Örnek vermek gerekirse, Uluslararası Ticaret Odası (*International Chamber of Commerce-ICC*) ticari uygulamaların standartlaştırılması bakımından etkili kurumlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Satım sözleşmelerinde teslim ilişkisi sorumluluk hakkındaki Incoterms standart sözleşme klostları (*clause*), ICC model sözleşmeleri (*ICC Model Contracts*), tahkim usulüne ilişkin ICC Tahkim Kuralları (*ICC Arbitration Rules*) *per se* bağlayıcı hukuki normlar olmasalar da tarafların iradesine bağlı olarak kullanılmalrı durumunda taraflar için sonuç doğuracaktır¹⁶³. Bu standart metinler piyasa pratiklerinin yıllar içinde tekrarlanması

¹⁶⁰ SKA 8.3: "Üretim faaliyetlerinin, insana yakışır istihdam yaratmanın, girişimciliğin, yaratıcılık ve yenilikçiliğin desteklendiği kalkınma odaklı politikaların desteklenmesi ve finansal hizmetlere erişim yoluyla mikro, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin resmiyet kazanmalarının ve büyümelerinin teşvik edilmesi". Çevirinin yer aldığı internet sitesi için bkz. <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/insana-yakisir-is-ve-ekonomik-buyume/> Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026. Orijinal: https://sdgs.un.org/goals/goal8#targets_and_indicators Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026.

¹⁶¹ SKA 16.6: "Her düzeyde etkili, hesap verebilir ve şeffaf kurumlar kurulması" Çevirinin yer aldığı internet sitesi için bkz. <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/baris-adalet-ve-guclu-kurumlar/> Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026. Orijinal metin için bkz. https://sdgs.un.org/goals/goal16#targets_and_indicators Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026.

¹⁶² SKA 8 için bkz. <https://turkiye.un.org/tr/sdgs/8> Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026; SKA 16 için bkz. <https://turkiye.un.org/tr/sdgs/16> Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026.

¹⁶³ 2021 tarihli Tahkim Kuralları için (2021 *Arbitration Rules*) bkz. <https://iccwbo.org/dispute-resolution/dispute-resolution-services/arbitration/rules-procedure/2021-arbitration-rules/#block-accordion-1> Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026.

sonucu kaleme alınmıştır¹⁶⁴. Kısacası, ICC araçlarının uyumlaştırmaya etkisi devlet temelli zorlayıcılıktan değil, pratik etkinlikten kaynaklanmaktadır¹⁶⁵.

Sırasıyla ele alacak olursak, 1936'dan bu yana düzenli olarak güncellenen Incoterms kuralları, uluslararası mal satım sözleşmelerinde teslimat, risk ve masrafların paylaşımına ilişkin standartlaştırılmış sözleşme klotları sunarak uyumlaştırmaya katkı sunma potansiyeline sahiptir; en son versiyon olan Incoterms 2020 ise uygulamada fiilen başvurulmuş temel referans noktası hâline gelmiştir¹⁶⁶. Hatta UNCITRAL, aynı sene içerisinde, 2020'de, Incoterms 2020 kurallarını uluslararası ticaret terimlerinin yorumlanmasında küresel standart olarak onaylamıştır¹⁶⁷. Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin sınır ötesi ticarete katılımını kolaylaştırması bakımından küçük ve orta ölçekli işletmelerin uluslararası ticarete entegrasyonunu hedefleyen SKA 8.3¹⁶⁸ ile doğrudan örtüşmektedir.

ICC Model Sözleşmeleri ise, Incoterms'ten farklı olarak yalnızca teslimden doğan sorumluluğa ilişkin değil, sözleşme ilişkisinin bütününe kapsayan standartlaştırılmış hükümler sunarak işlem maliyetlerini azaltmakta ve hukuki belirliliği nispeten artırmaktadır¹⁶⁹.

ICC Tahkim Kuralları ise ICC'nin yayımladığı tahkim kuralları olup, satım sözleşmelerinde kendilerine atıf yapılması durumunda uygulanır. ICC'nin hazırladığı bu tahkim kuralları, sözleşmelerde yalnızca kendilerine yapılan basit bir atıfla hızlı ve

¹⁶⁴ Fabrizio Cafaggi, 'New Foundations of Transnational Private Regulation' (2011) 38(1) Journal of Law and Society 20; Cahit Ağaoglu, 'Incoterms® 2020' (2020) 40(2) Public and Private International Law Bulletin 1113, 1120.

¹⁶⁵ Cafaggi (n 164) 47-48.

¹⁶⁶ ICC, Incoterms 2020: ICC Rules for the Use of Domestic and International Trade Terms (ICC Publication No 723E 2019).

¹⁶⁷ UNCITRAL, 6-17 Temmuz 2020 tarihli 53. oturumunda Incoterms 2020 kurallarını uluslararası ticaret terimlerinin yorumlanmasında küresel standart olarak onaylamıştır, UNCITRAL, 'Report of the United Nations Commission on International Trade Law on the Work of its Fifty-Third Session' (2020) UN Doc A/75/17, Part One, para. 35-39, <https://digitallibrary.un.org/record/3890019?v=pdf> Erişim Tarihi: 25 Mayıs 2026.

¹⁶⁸ SKA 8.3: "Üretim faaliyetlerinin, insana yakışır istihdam yaratmanın, girişimciliğin, yaratıcılık ve yenilikçiliğin desteklendiği kalkınma odaklı politikaların desteklenmesi ve finansal hizmetlere erişim yoluyla mikro, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin resmiyet kazanmalarının ve büyümelerinin teşvik edilmesi". Çevirinin yer aldığı internet sitesi için bkz. <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/insana-yakisir-is-ve-ekonomik-buyume/> Orijinal metin için bkz. https://sdgs.un.org/goals/goal8#targets_and_indicators Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026.

¹⁶⁹ Farklı amaçlar için hazırlanan farklı model sözleşmeler ICC'nin dijital kütüphanesinde abonelik ücreti mukabilinde erişime açıktır, bkz. <https://library.iccwbo.org/clp/clp-mc.htm> Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026.

uzmanlaşmış bir çözüm mekanizması sunarak ticari ilişkilerde güven ortamının sürdürülmesine katkıda bulunmaktadır¹⁷⁰.

Bununla birlikte, ICC tahkiminin görece yüksek maliyetli yapısı, bu mekanizmayı özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler için güç erişilebilir kılmaktadır¹⁷¹. Bu noktada 170'i aşkın devlet tarafından onaylanan 1958 tarihli New York Konvansiyonu'nun da anılması gerekir¹⁷². Her ne kadar New York Konvansiyonu BM bünyesinde hazırlanmış olup teknik olarak bu başlık altında ele alınan aktörlerden farklı bir kategoride (*hard law*) yer alsa da ICC tahkim sistemini işlevsel kılan asıl kurumsal zemin büyük ölçüde New York Konvansiyonu tarafından sağlanmaktadır; zira hakem kararlarının sınır ötesinde icra edilebilirliği, ICC tahkiminin caydırıcılığını ve ticari ilişkilerde yarattığı güven ortamını doğrudan belirlemektedir¹⁷³.

Buna karşılık Dünya Bankası ve Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (*European Bank for Reconstruction and Development-EBRD*) gibi kalkınma ve finansman odaklı aktörler, uyumlaştırma süreçlerine hukuki ve kurumsal reformları yönlendiren enstrümanlar aracılığıyla katkı sunmaktadır¹⁷⁴. Dünya Bankası bu bağlamda özellikle Etkin İflas ve Alacaklı/Borçlu Rejimleri İlkeleri (*Principles for Effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes*) ile öne çıkmaktadır¹⁷⁵. Gelişmekte olan ülkelerin iflas

¹⁷⁰ Jason Fry, Simon Greenberg ve Francesca Mazza, *The Secretariat's Guide to ICC Arbitration: A Practical Commentary on the 2012 ICC Rules of Arbitration from the Secretariat of the ICC International Court of Arbitration* (ICC 2012) 447. Örneğin, takip eden klotun sözleşmeye eklenmesi yeterli olacaktır: "Bu sözleşmeden doğan uyuşmazlıklar, ICC Tahkim Kuralları uyarınca, söz konusu Kurallar çerçevesinde atanacak bir veya birden fazla hakem tarafından çözülecektir".

¹⁷¹ Bu konuda detaylı bir çalışma için bkz. Michael Bühler, 'Costs in ICC Arbitration: A Practitioner's View' (1992) 3(1-4) *The American Review of International Arbitration* 116.

¹⁷² Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York, 10.6.1958), https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/conventions/foreign_arbitral_awards/status2 Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026.

¹⁷³ UNCITRAL Secretariat, *Guide on the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York, 1958)* (2016 Edition, United Nations) 1, <https://www.un-ilibrary.org/content/books/9789210583183> Erişim Tarihi: 07 Temmuz 2026.

¹⁷⁴ EBRD için bkz. <https://www.ebrd.com/home/what-we-do/policy-and-business-advice/legal-reform/overview.html> Erişim Tarihi: 27 Mayıs 2026; Dünya Bankası için bkz. Legal Vice Presidency of the World Bank, *Initiatives in Legal and Judicial Reform* (2004) 9.

¹⁷⁵ Bunun yanı sıra Dünya Bankası'nın uzun yıllar boyunca yayımladığı *Doing Business* raporu, ticari düzenlemelerin karşılaştırmalı değerlendirmesine imkân tanıyan standart bir ölçüm çerçevesi sunmuş; bu yönüyle ulusal hukuk reformlarını yönlendiren önemli bir referans noktası işlevi görmüştür. Bu raporların sonuncusu 2020 yılında yayımlanmıştır. 2024 yılında yeni bir formatla BREADY (Business Ready) ismiyle yayımlanmaya başlamıştır. 2025 versiyonu Dünya Bankası'nın resmî sitesinde erişilebilir, bkz. <https://www.worldbank.org/en/businessready/publications> Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026.

hukuku reformlarına yol gösteren bu ilkeler, UNCITRAL'in bu alandaki çalışmalarıyla da tamamlayıcı bir ilişki içinde işlemektedir¹⁷⁶. Yatırım ortamının iyileştirilmesi ve hukuki altyapının güçlendirilmesi bakımından bu enstrümanlar SKA 8.3¹⁷⁷, sürdürülebilir altyapıyı hedefleyen SKA 9.1¹⁷⁸ ve etkin kurumları öngören SKA 16.6¹⁷⁹ ile örtüşmektedir.

EBRD ise özellikle geçiş ekonomilerine¹⁸⁰ yönelik model düzenlemeler ve teknik rehberler aracılığıyla uyumlaştırma sürecine katkı sağlamaktadır. Bu alanda öne çıkan temel araç, 1994 tarihli Teminatlı İşlemlere İlişkin Model Kanun'dur (EBRD *Model Law on Secured Transactions*). Söz konusu araç ile yukarıda incelenen UNCITRAL'in MLST'si (Teminatlı İşlemlere İlişkin Model Kanunu)¹⁸¹, taşınır teminat sistemlerinin modernleştirilmesi gibi ortak hedefleri paylaşmakla birlikte metodolojik açıdan belirgin biçimde ayrılmaktadır¹⁸². UNCITRAL MLST tüm taşınır varlıkları kapsayan birleşik bir model kanun sunarken, EBRD model kanunu geçiş ekonomilerinin özgül koşullarına odaklanan teknik bir rehber niteliği taşımaktadır. Evrensel bir model önerme iddiasından çok reform süreçlerini uygulamada desteklemeyi amaçlayan¹⁸³

¹⁷⁶ Dünya Bankası resmî sitesi için bkz. <https://www.worldbank.org/en/topic/financialsector/brief/the-world-bank-principles-for-effective-insolvency-and-creditor-rights> Erişim Tarihi: 23 Nisan 2026.

¹⁷⁷ SKA 8.3: "Üretim faaliyetlerinin, insana yakışır istihdam yaratmanın, girişimciliğin, yaratıcılık ve yenilikçiliğin desteklediği kalkınma odaklı politikaların desteklenmesi ve finansal hizmetlere erişim yoluyla mikro, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin resmiyet kazanmalarının ve büyümelerinin teşvik edilmesi" Çevirinin yer aldığı internet sitesi için bkz. <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/insana-yakisir-is-ve-ekonomik-buyume/> Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026. Orijinal: https://sdgs.un.org/goals/goal8#targets_and_indicators Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026.

¹⁷⁸ SKA 9.1: "Herkes için uygun fiyatlı ve eşitliğe dayalı bir erişime vurguda bulunarak ekonomik kalkınmayı ve insanların esenliğini desteklemek için bölgesel ve sınırlararası altyapıyı kapsayan kaliteli, güvenilir, sürdürülebilir ve dayanıklı altyapıların oluşturulması". Çevirinin yer aldığı internet sitesi için bkz. <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/sanayi-yenilikcilik-ve-altyapi/> Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026. Orijinal metin için bkz. https://sdgs.un.org/goals/goal9#targets_and_indicators Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026.

¹⁷⁹ SKA 16.6: "Her düzeyde etkili, hesap verebilir ve şeffaf kurumlar kurulması". Çevirinin yer aldığı internet sitesi için bkz. <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/baris-adalet-ve-guclu-kurumlar/> Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026. Orijinal metin için bkz. https://sdgs.un.org/goals/goal16#targets_and_indicators Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026.

¹⁸⁰ "Geçiş ekonomisi" kavramı, merkezi planlı ekonomiden piyasa ekonomisine dönüşüm sürecindeki ülkelerin ekonomisini ifade etmektedir. EBRD, bu dönüşümü desteklemek amacıyla kurulmuştur: Agreement Establishing the European Bank for Reconstruction and Development (İmza tarihi: 29 Mayıs 1990, yürürlüğe girişi tarihi: 28 Mart 1991) Art. 1.

¹⁸¹ EBRD ve UNCITRAL model kanunlarının isimleri aynı.

¹⁸² EBRD, *Model Law on Secured Transactions* (EBRD 1994); EBRD, *Core Principles for a Secured Transactions Law* (EBRD 1997).

¹⁸³ EBRD, *Model Law on Secured Transactions* (EBRD 1994) Önsöz.

EBRD model kanunu, geçiş ekonomilerinde finansmana erişimi kolaylaştırma potansiyeli bakımından küresel uyumlaştırma çabalarının tamamlayıcı bir parçasını oluşturmaktadır¹⁸⁴.

ICC'nin piyasa pratiğinden beslenen standartları, Dünya Bankası'nın reform yönlendirici ilkeleri ve EBRD'nin uygulama odaklı teknik rehberleri farklı amaçları haiz olsa da ortak işlevler bakımından birbirleriyle örtüşmektedir. Hukuki öngörülebilirliği artırma, işlem güvenliğini güçlendirme ve finansmana erişimi kolaylaştırma açısından bu araçların, SKA 8.3¹⁸⁵, SKA 9.1¹⁸⁶ ve SKA 16.6'da¹⁸⁷ yer alan sürdürülebilir kalkınma amaçları bakımından ciddi bir potansiyele sahip olduğu belirtilebilir.

SONUÇ

Bu makale, özel hukukta uyumlaştırmanın 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ile ilişkisini farklı düzey ve nitelikteki aktörler tarafından geliştirilen enstrümanlar ekseninde ele almıştır. Söz konusu kuruluşlar esas olarak özel hukuk alanında faaliyet göstermekle birlikte, geliştirdikleri enstrümanların etkisi bu alanın sınırlarını aşmaktadır. Hukuki öngörülebilirliği artırma, finansmana erişimi kolaylaştırma ve uyuşmazlık çözüm mekanizmalarını etkinleştirme işlevleri bakımından bu enstrümanlar birden fazla SKA ile örtüşmektedir. Kapsayıcı ekonomik büyümeyi hedefleyen SKA 8, sürdürülebilir altyapı ve sanayileşmeyi öngören SKA 9, eşitsizliklerin azalmasını amaçlayan SKA 10, adalete erişim ile etkin kurumların

¹⁸⁴ Jan-Hendrik Röver, 'The EBRD's Model Law on Secured Transactions and Its Implications for an UNCITRAL Model Law on Secured Transactions' (2010) 15(2) Uniform Law Review 479, 506.

¹⁸⁵ SKA 8.3: "Üretim faaliyetlerinin, insana yakışır istihdam yaratmanın, girişimciliğin, yaratıcılık ve yenilikçiliğin desteklendiği kalkınma odaklı politikaların desteklenmesi ve finansal hizmetlere erişim yoluyla mikro, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin resmiyet kazanmalarının ve büyümelerinin teşvik edilmesi". Çevirinin yer aldığı internet sitesi için bkz. <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/insana-yakisir-is-ve-ekonomik-buyume/> Orijinal metin için bkz. https://sdgs.un.org/goals/goal8#targets_and_indicators Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026.

¹⁸⁶ SKA 9.1: "Herkes için uygun fiyatlı ve eşitliğe dayalı bir erişime vurguda bulunarak ekonomik kalkınmayı ve insanların esenliğini desteklemek için bölgesel ve sınırlararası altyapıyı kapsayan kaliteli, güvenilir, sürdürülebilir ve dayanıklı altyapıların oluşturulması". Çevirinin yer aldığı internet sitesi için bkz. <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/sanayi-yenilikcilik-ve-altyapi/> Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026. Orijinal metin için bkz. https://sdgs.un.org/goals/goal9#targets_and_indicators Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026.

¹⁸⁷ SKA 16.6: "Her düzeyde etkili, hesap verebilir ve şeffaf kurumlar kurulması". Çevirinin yer aldığı internet sitesi için bkz. <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/baris-adalet-ve-guclu-kurumlar/> Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026. Orijinal metin için bkz. https://sdgs.un.org/goals/goal16#targets_and_indicators Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2026.

güçlendirilmesini amaçlayan SKA 16 ve küresel ortaklıkların geliştirilmesini hedefleyen SKA 17 değişen ölçülerde ele alınan enstrümanlar tarafından desteklenme potansiyeline sahiptir.

BM 2030 programı gibi küresel politikalar benimseyen girişimler, hukuk ile ilişkileri bağlamında ele alınırken, sadece kamu hukuku ile yetinilmeyip özel hukukun da ihmal edilmemesi gerektiği çalışmada izah edilmiştir. Zira yukarıda zikredilen enstrümanlar doğrudan kalkınma politikaları üretmemekle birlikte, sınır ötesi ekonomik ilişkilerde hukuki belirsizliği azaltarak ve uyuşmazlık çözüm mekanizmalarını etkinleştirerek sürdürülebilir kalkınmanın kurumsal zeminini biçimlendirmektedir. Bu katkı, sınır ötesi ekonomik faaliyetlerin öngörülebilir bir hukuki zemine kavuşabilmesi açısından belirleyici bir işleve sahiptir. Öte yandan, bu işlevin somutlaşması ilgili enstrümanların yeterince benimsenmesine ve ulusal hukuk sistemlerine etkin biçimde yansıtılmasına bağlıdır.

Bu çalışmanın kaleme alındığı tarihte 2030'a sadece üç buçuk yıl kaldığı düşünüldüğünde, kalkınma stratejilerinde ve politika belgelerinde hukuki altyapının rolüne ve bilhassa özel hukukun rolüne daha sistematik biçimde yer verilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Bu çalışmada zikredilen araçların daha geniş kitleler tarafından benimsenmesi ve ulusal hukuk sistemlerinde etkin bir zemine oturtulması, bu araçların potansiyelinin somutlaşabilmesi için belirleyici olmaya devam edecektir. Nihai olarak, bu makalenin temel argümanı, söz konusu araçların 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ile ilişkisinin tesadüfi olmadığı, belirli koşullar altında anlamlı bir potansiyel taşıdığıdır. Bu nedenle, gelecekte yapılacak çalışmaların sürdürülebilir kalkınma ile özel hukuk arasındaki ilişkiyi daha derinlemesine incelemesi ve özellikle uyumlaştırma araçlarının somut etkilerini ampirik veriler ışığında değerlendirmesi önem taşımaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Yazar 1'in makaleye katkısı %100'dür.

Destek Beyanı

Araştırmada herhangi bir kurumdan destek alınmamıştır.

Çıkar Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Statement Regarding Research and Publication Ethics

The study has been composed on the basis of the scientific research and the publication ethics rules.

Authors' Contributions

Author 1 has contributed %100 to the study.

Statement Regarding Financial Support

Author states no funding involved.

Statement Regarding Conflict of Interest

Author states no conflict of interest.

KAYNAKÇA

Abbott K W ve Snidal D, 'Hard and Soft Law in International Governance' (2000) 54(3) International Organization 421-456

Ağaoğlu C, 'Incoterms® 2020' (2020) 40(2) Public and Private International Law Bulletin 1113-1149

Akgün M A, 'Mülkiyet Kavramının Sınırlarının Belirsizliği ve Teminat Hukukuna Yansımaları' (2024) 218 Terazi Hukuk Dergisi 10-19

—, *The Success and the Effective Implementation of the Cape Town Convention with a Comparative Analysis of the Securities over Movable Properties among German, English, Turkish Laws, and the Laws of the USA* (Verlag Dr Kovač 2025)

Akseli O, *International Secured Transactions Law* (Routledge 2011)

—, 'International Harmonisation of Credit and Security Laws: The Way Forward.' in M Andenas ve C B Andersen (eds), *The Theory and Practice of Harmonisation* (Edward Elgar 2012)

——, 'Financial Inclusion, Access to Credit, and Sustainable Finance: What Role for the UNCITRAL Model Law on Secured Transactions?' (2021) 84(1) Law and Contemporary Problems 181-196

Akseli O ve Neo D, 'Comparative Perspectives on Secured Transactions: UCC Article 9, the UNCITRAL Model Law and Reform Efforts' (2025) 18(1) Law and Financial Markets Review 1-5

Alcolea L C, 'The 2005 Hague Choice of Court and the 2019 Hague Judgments Conventions versus the New York Convention: Rivals, Alternatives or Something Else?' (2019) 6 McGill Journal of Dispute Resolution 184-212

Bazinas S V, 'The UNCITRAL Model Law on Secured Transactions: Preparation and Implementation Issues' (2025) 18(1) Law and Financial Markets Review 18-32

Boodman M, 'The Myth of Harmonization of Laws' (1991) 39(4) The American Journal of Comparative Law 699-724

Boyar O, 'Anayasa ve Sürdürülebilir Kalkınma' (2021) 78(4) İstanbul Hukuk Mecmuası 1921-1957

Bühler M, 'Costs in ICC Arbitration: A Practitioner's View' (1992) 3(1-4) The American Review of International Arbitration 116-152

Cafaggi F, 'New Foundations of Transnational Private Regulation' (2011) 38(1) Journal of Law and Society 20-49

Carbonara E ve Parisi F, 'The Paradox of Legal Harmonization' (2007) 132 Public Choice 367-400

Cotula L, Vermeulen S, Leonard R ve Keeley J, *Land Grab or Development Opportunity? Agricultural Investment and International Land Deals in Africa* (IIED/FAO/IFAD 2009)

Cutler A C, 'Public Meets Private: The International Unification and Harmonisation of Private International Trade Law' (1999) 13(1) Global Society 25-48

Dickerson C M, 'Harmonizing Business Laws in Africa: OHADA Calls the Tune' (2005) 44(1) Columbia Journal of Transnational Law 17-73

——, 'The OHADA Common Court of Justice and Arbitration: Exogenous Forces Contributing to Its Influence' (2016) 79 Law and Contemporary Problems 63-87

Eaton C ve Andrew S, 'Contract Farming: Partnerships for Growth' (2001) 145 FAO Agricultural Services Bulletin

Edlund H H, 'The Concept of Unification and Harmonization' in Morgen Fogt (ed) *Unification and Harmonization of International Commercial Law: Interaction or Deharmonization?* (Walters Kluwer 2012)

Ekşi N, 'Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Cape Town Konvansiyonu ve Bu Konvansiyona Ek Protokoller' (2020) 78(3) İstanbul Hukuk Mecmuası 1387-1412

Ellis J ve Edmonds D, 'Coming to Terms with the SDGs: A Perspective from Legal Scholarship' (2023) 36(2) Leiden Journal of International Law 251-271

Endres A B ve Guarino J, 'The Role of Unidroit and the Development of Legal Structures to Support Contract Farming' *The Elgar Companion to UNIDROIT* (Edward Elgar Publishing 2024)

Enonchong N, 'The Harmonization of Business Law in Africa: Is Article 42 of the OHADA Treaty a Problem?' (2007) 51(1) Journal of African Law 95-116

Fry J, Greenberg S ve Mazza F, *The Secretariat's Guide to ICC Arbitration: A Practical Commentary on the 2012 ICC Rules of Arbitration from the Secretariat of the ICC International Court of Arbitration* (ICC 2012)

Gabriel H D, 'Unidroit's Work in Contract Farming and Land Investment in the Broader Context of Agricultural Development and Food Security' (2018) 23 Uniform Law Review 270-281

Garcimartín F ve Saumier G, *Explanatory Report on the Convention of 2 July 2019 on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil or Commercial Matters: HCCH 2019 Judgments Convention* (HCCH 2020)

Goode R, Kronke H ve McKendrick E, *Transnational Commercial Law: Text, Cases, and Materials* (2. Bası, Oxford University Press 2015)

Gullifer L ve Tirado I, 'A Global Tug of War: A Topography of Micro-Business Financing' (2017) 81 Law and Contemporary Problems 109-136

—, 'Financing Micro-Businesses and the UNCITRAL Model Law on Secured Transactions' (2017) 22 Uniform Law Review 642-662

Gurrea Martinez A, 'Implementing an Insolvency Framework for Micro and Small Firms' (2021) 30(1) International Insolvency Review 46-66

Halfmeier A, 'Nachhaltiges Privatrecht' (2016) 216(5) Archiv für die civilistische Praxis 717-762

Halis Kasap G, '2 Temmuz 2019 Tarihli Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizine İlişkin Lahey Konvansiyonu'na İlişkin Genel Esaslar' (2023) 13 Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 529-557

Legal Vice Presidency of the World Bank, *Initiatives in Legal and Judicial Reform* (2004)

Malby S, 'The Rule of Law and Sustainable Development' (2017) 43(3-4) Commonwealth Law Bulletin 521-532

Michaels R, Ruiz Abou-Nigm V ve van Loon J H A (eds), 'Introduction: The Private Side of Transforming Our World – UN Sustainable Development Goals 2030 and the Role of Private International Law' *The Private Side of Transforming our World: UN Sustainable Development Goals 2030 and the Role of Private International Law* (Intersentia 2021)

Monsenepwo J, 'Vereinheitlichung Des Wirtschaftsrechts in Afrika Durch Die OHADA' (2020) 84(1) Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht 97-124

Mouloul A, *Understanding the Organization for the Harmonization of Business Laws in Africa (OHADA)* (OHADA 2009)

Ning Z, 'Lessons Learned from the Genesis of the HCCH 2019 Judgments Convention' *The HCCH 2019 Judgments Convention: Cornerstones, Prospects, Outlook* (Hart Publishing 2023)

Otsuka K, Nakano Y ve Takahashi K, 'Contract Farming in Developed and Developing Countries' (2016) 8 Annual Review of Resource Economics 353-376

Pronto A N, 'Understanding the Hard/Soft Distinction in International Law' (2015) 48(4) Vanderbilt Law Review 941-956

Röver J H, 'The EBRD's Model Law on Secured Transactions and Its Implications for an UNCITRAL Model Law on Secured Transactions' (2010) 15(2) Uniform Law Review 479-506

Shaffer G C ve Pollack M A, 'Hard vs. Soft Law: Alternatives, Complements, and Antagonists in International Governance' (2010) 94 Minnesota Law Review 706-799

Sorieul R, Clift J R ve Estrella-Faria J A, 'Establishing a Legal Framework for Electronic Commerce: The Work of the United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL)' (2001) 35(1) *International Lawyer* 107-122

Sundahl M J, 'The Cape Town Approach: A New Method of Making International Law' (2005) 44 *Columbia Journal of Transnational Law* 339-378

Tramhel J M E, 'SDG 2: Zero Hunger' *The Private Side of Transforming our World: UN Sustainable Development Goals 2030 and the Role of Private International Law* (Intersentia 2021)

—, 'Contributions of Unidroit to Sustainable Development' in Thomas John, Rishi Gulati ve Ben Köhler (eds), *The Elgar Companion to UNIDROIT* (Edward Elgar Publishing 2024)

UNCITRAL Secretariat, *Guide on the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York, 1958)* (2016 Edition, United Nations) <https://www.un-ilibrary.org/content/books/9789210583183>

United Nations, *UNCITRAL Practice Guide to the Model Law on Secured Transactions* (United Nations Publications 2020)

van Erp S, *Comparative Property Law The Oxford Handbook of Comparative Law* (Oxford University Press 2019)

van Loon H, 'Access to Justice (SDG 16): The Role of the Hague Conventions on Private International Law' (2023) 7(3) *Revista Direito.UnB* 201-225

Voigt C, *Sustainable Development as a Principle of International Law: Resolving Conflicts Between Climate Measures and WTO Law* (Brill 2009)

Wang H H, Wang Y ve Delgado M S, 'The Transition to Modern Agriculture: Contract Farming in Developing Economies' (2014) 96(5) *American Journal of Agricultural Economics* 1257-1271

Weller M, Riberio-Bidaoui J, Brinkmann M ve Dethloff N (eds), *The HCCH 2019 Judgments Convention-Cornerstones, Prospects, Outlook* (Hart Publishing 2023)

Yang Y, 'Varieties of Chinese Capital in African Agriculture: A Bounded Improvisation Analysis' (2025) 195 *World Development* 107091 1-13

Yogi L N, Thalal T ve Bhandari S, 'The Role of Agriculture in Nepal's Economic Development: Challenges, Opportunities, and Pathways for Modernization' (2025) 11(2) *Heliyon* 1-9

Yüksel A ve Barut D, 'Uluslararası Çevre Hukukunda Sürdürülebilir Kalkınma' (2023)
2(3) Çevre, Şehir ve İklim Dergisi 32-58